

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.004.01.2023

Pan
gen. bryg. Tomasz Michalski
Komendant
Nadodrzańskiego Oddziału Straży
Granicznej z siedzibą w Krośnie
Odrzańskim
ul. Poprzeczna 1
66 – 600 Krosno Odrzańskie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/23/003 – Realizowanie przez Nadodrzański Oddział Straży Granicznej zadań związanych z zapewnieniem cudzoziemcom odpowiednich warunków w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Nadodrzański Oddział Straży Granicznej z siedzibą w Krośnie Odrzańskim, ul. Poprzeczka 1, 66 – 600 Krosno Odrzańskie ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Komendant Nadodrzańskiego Oddziału SG gen. bryg. Tomasz Michalski, od dnia 17 czerwca 2020 r. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapewnienie przez Oddział SG w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Krośnie Odrzańskim³ odpowiednich warunków socjalnych, sanitarnych i realizacji praw cudzoziemców. 2. Prawdliwość realizacji zadań w zakresie zgodności z przyjętymi procedurami oraz zapewnienia przebywającym na terenie tego obiektu cudzoziemcom przysługujących im praw, w tym przy likwidacji Obiektu w Wędrzynie. 3. Realizacja przez Oddział SG wniosków pokontrolnych sformułowanych w wystąpieniu pokontrolnym po kontroli D/21/156 – Przygotowanie organów państwa na wypadek masowego napływu cudzoziemców do Polski.
Okres objęty kontrolą	Lata 2022 – 2023 (do czasu zakończenia kontroli). Badaniem kontrolnym mogą być objęte również dowody sporządzone przed i/lub po tym okresie, dotyczące zagadnień objętych kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	Stefan Gados – doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LRZ/121/2023 z 22 maja 2023 r. Cezary Paciura – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/122/2023 z 22 maja 2023 r.

(akta kontroli tom I str. 1-5)

---

¹ Dalej: Oddział SG.

² Dalej: Komendant Oddziału SG.

³ Dalej: Ośrodek.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli⁶ ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zakresie zadań związanych z zapewnieniem cudzoziemcom odpowiednich warunków w Ośrodku.

W latach 2022 – 2023 (do czasu zakończenia kontroli⁷ Ośrodek realizował zadania zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, jak również z regulacjami wewnętrznymi Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Komendy Głównej Straży Granicznej.

W ocenie NIK w Ośrodku zapewniono odpowiednie warunki socjalne, sanitarne oraz realizację praw cudzoziemców mimo, iż na bieżąco nie aktualizowano Porządku dnia, a w jednym przypadku badanie cudzoziemca po przyjęciu przeprowadzono ze znaczną zwłoką.

W kontroli stwierdzono również, iż dokumentację medyczną cudzoziemców prowadzono w formie papierowej, a nie jak podano w umowach na świadczenie usług zdrowotnych w formie elektronicznej za pomocą systemu Softmedica wykorzystywanego w całej Straży Granicznej.

Wygaszenie działalności Obiektu w Wędrzynie miało uzasadnienie w sytuacji upływu terminu użyczenia infrastruktury wojskowej na potrzeby Ośrodka oraz możliwości rozlokowania przebywających tam cudzoziemców w odpowiednich strzeżonych ośrodkach na terenie kraju. NIK zwraca uwagę na wysokie koszty związane z utrzymaniem Obiektu w Wędrzynie. Wyłączenie z systemu detencji Obiektu w Wędrzynie skutkowało zmniejszeniem kosztu utrzymania Ośrodka ogółem o kwotę 8.610.144,96 zł. Likwidacja Obiektu w Wędrzynie nie spowodowała przeludnienia w Ośrodku.

NIK ocenia pozytywnie proces rozliczenia i przekazania użytkowanej przez Straż Graniczną na potrzeby Ośrodka wojskowej infrastruktury w Wędrzynie. Zadbano również o właściwe przejęcie będącego własnością Straży Granicznej sprzętu kwaterunkowego na terenie Obiektu w Wędrzynie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wpływ likwidacji Obiektu w Wędrzynie na zapewnienie przez Oddział SG po likwidacji Obiektu w Wędrzynie w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców odpowiednich warunków socjalnych, sanitarnych i realizacji praw cudzoziemców.

Opis stanu faktycznego

1.1. W 2023 r. (do 14 czerwca) na terytorium Polski, Straż Graniczna zatrzymała 6.564 migrantów. W tej liczbie najwięcej cudzoziemców, tj. 1.403 zatrzymali funkcjonariusze Oddziału SG. Ośrodek jest komórką organizacyjną wchodzącą w skład Oddziału SG. Plan dochodów i wydatków nie był wyszczególniony dla poszczególnych komórek organizacyjnych tylko przyznawany w paragrafach budżetowych dla całej jednostki budżetowej. W związku z powyższym nie ma możliwości przedstawienia planu

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Zwana również: NIK.

⁷ Do 15 czerwca 2023 r.

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych, ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

finansowego Ośrodka. Do 2022 r. w ewidencji księgowej wyodrębniano jedynie wydatki w zakresie kwot poniesionych ogółem na cudzoziemców. W 2023 r. zgodnie z poleceniem Komendy Głównej Straży Granicznej⁹ w ewidencji księgowej wyodrębniono wydatki ponoszone na Ośrodek. Odstępstwem są środki pochodzące z UE w ramach programu FAMI. W 2022 r. wydatkowano ogółem na cudzoziemców 8.798.902,99 zł. (z tego z budżetu 4.616.543,29 zł. i z FAMI 4.182.359,70 zł). W 2023 r. (do dnia 20 kwietnia) wydatkowano na utrzymanie Ośrodka i cudzoziemców 980.653,62 zł.

Po wyłączeniu z systemu detencji dodatkowych pomieszczeń mieszkalnych i administracyjno-gospodarczych w Wędrzynie nastąpiło zmniejszenie kosztów utrzymania Ośrodka i cudzoziemców przebywających w Ośrodku z tytułu:

- żywienia - 5.923.472,59 zł,
- usług medycznych (ratownik medyczny, lekarz, psycholog, inne) - 1.028.558,35 zł,
- kosztów utrzymania obiektów - 1.373,321,59 zł,
- paliwo - 284.792,43 zł.

Dodatkowo Oddział SG nie ponosił kosztów oddelegowania funkcjonariuszy do pełnienia służby w Wędrzynie (delegacje) w wysokości 2.954.988,01 zł.

(akta kontroli tom I str. 6-13)

1.2. Ośrodek posiadał wymagane rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie strzeżonych ośrodków i aresztów dla cudzoziemców¹⁰, pomieszczenia mieszkalne i infrastrukturę towarzyszącą. W Ośrodku znajdują się pomieszczenia mieszkalne, administracyjno-gospodarcze oraz plac rekreacyjno-sportowy na którym usytuowano siłownię zewnętrzną, boisko do piłki plażowej, betonowe stoły do gier w szachy, ping-pong oraz piłkarzyki.

W skład pomieszczeń mieszkalnych Ośrodka wchodzi:

- 1) 8 pokoi dla cudzoziemców,
- 2) pokój izolacyjny,
- 3) biblioteka,
- 4) pomieszczenia do zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych, w tym siłownia oraz gry w bilard i piłkarzyki,
- 5) pomieszczenie, w którym znajduje się 18 stanowisk komputerowych z dostępem do sieci Internet oraz dwa urządzenia wielofunkcyjne – drukarka oraz skaner,
- 6) pomieszczenie do wykonywania praktyk religijnych,
- 7) umywalnie wraz z ustępami i pisuarami.

W skład pomieszczeń administracyjno-gospodarczych Ośrodka wchodzi:

- 1) pomieszczenie służby dyżurnej,
- 2) pokój do przeprowadzania i dokumentowania czynności służbowych z udziałem cudzoziemca,
- 3) ambulatorium oraz pokój lekarski,
- 4) izolatka dla chorych,
- 5) pokój wideń oraz pokój do wideń wirtualnych SKYPE,
- 6) pomieszczenie do podgrzewania posiłków wyposażone w kuchenkę, lodówkę oraz stacjonarny dystrybutor wody filtrowanej,
- 7) stolówka,
- 8) magazyny do przechowywania rzeczy cudzoziemców przekazanych do depozytu oraz czystej i brudnej pościeli,
- 9) pralnia i suszarnia.

Sytuacja w Ośrodku pod względem dysponowania pomieszczeniami, infrastrukturą potrzebną do zakwaterowania cudzoziemców, wyposażeniem pomieszczeń Ośrodka

⁹ Dalej: Komenda Główna SG.

¹⁰ Dz.U. poz.1576, dalej: rozporządzenie MSW z dnia 24 kwietnia 2015 r.

pozostała na tym samym poziomie w stosunku do stanu przed likwidacją Obiektu w Wędrzynie.

(akta kontroli tom I str. 14-18)

Oddział SG jest na zaawansowanym etapie przygotowania inwestycji pn. „Rozbudowa strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców oraz budowa i przebudowa niezbędnej infrastruktury towarzyszącej”. Oddział SG posiada niezbędną dokumentację w przedmiotowym zakresie. Przedstawione przez Oddział SG założenia funkcjonalno-użytkowe dla zadania: „Modernizacja SOdC w m. Krosno Odrzańskie” zostały zaakceptowane przez Zespół Oceny Projektów Inwestycyjnych Biura Techniki i Zaopatrzenia Komendy Głównej SG na posiedzeniu w dniu 4 listopada 2021 r. Wojewoda Lubuski zatwierdził projekt zagospodarowania terenu oraz projekt architektoniczno-budowlany i udzielił pozwolenia na budowę. Zakres rzeczowy inwestycji obejmuje m.in. przebudowę oraz rozbudowę budynku nr 6 w Oddziale SG (budynek Ośrodka) wraz z dostosowaniem obiektu do przepisów przeciwpożarowych, budowę/przebudowę instalacji monitoringu, telewizji przemysłowej CCTV IP, oddymiania, wodnokanalizacyjnej, centralnego ogrzewania. Zakres prac obejmować będzie również zakup wyposażenia oraz zagospodarowanie terenu, w tym m.in. rozbudowę placu rekreacyjno-sportowego, budowę ogrodzenia, budowę oświetlenia zewnętrznego, budowę drogi dojazdowej i chodnika, miejsc postojowych. W wyniku rozbudowy zwiększona zostanie powierzchnia użytkowa Ośrodka o 566 m. Projektując pomieszczenia wewnątrz Ośrodka uwzględniono optymalne możliwości zwiększenia ilości punktów sanitarnych na wypadek zmiany przepisów w zakresie powierzchni przypadającej na jednego cudzoziemca, co w konsekwencji pozwoli zwiększyć liczbę miejsc w detencji Ośrodka o 40. Modernizacja Ośrodka ma na celu w dużym stopniu podniesienie standardów warunków socjalno-bytowych umieszczonych tam cudzoziemców oraz polepszenie warunków służby funkcjonariuszy i pracowników. Projekt rozbudowy Ośrodka zawiera logiczne rozmieszczenie pomieszczeń tworząc funkcjonalną „drogę” obsługi cudzoziemca”. Dodatkowo zaprojektowano usunięcie wszelkich elementów nawiązujących do systemu detencji więziennej jak np. kraty w oknach czy w przejściach itp. Plac rekreacyjny zostanie zwiększony o ok. 800 m, co da możliwość na terenie zewnętrznym połączenia pięciu kontenerów mieszkalnych i jednego sanitarnego pozwalając na zwiększenie detencji o kolejne 20 miejsc. Rozbudowa i modernizacja istniejącego placu rekreacyjnego dla cudzoziemców zapewni realizację zadań ukierunkowanych na ich zainteresowania i oczekiwania.

Podczas planowanej inwestycji uwzględnia się również zastosowanie montażu paneli fotowoltaicznych oraz wszelkich innych rozwiązań technologicznych ograniczających zużycie energii, mających wpływ na ochronę środowiska, a także poprawiających warunki służby i dostępność architektoniczną dla osób niepełnosprawnych. Szacunkowy koszt inwestycji wynosi – 25.565.800,00 zł. Realizacja prac budowlanych jest planowana na lata 2024 – 2025.

(akta kontroli tom I str. 19-125)

1.3. Prowadzone w Ośrodku kontrole m.in. Rzecznika Praw Obywatelskich, Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu Traktowaniu nie stwierdziły naruszeń praw cudzoziemców w zakresie respektowania odmienności kulturowej i religijnej oraz rozpoznawania ofiar tortur i handlu ludźmi. Nie odnotowano skarg cudzoziemców w tym obszarze.

W latach 2019 – 2021 funkcjonariusze odbyli 84 szkolenia z zakresu pracy w środowisku wielokulturowym i różnorodnym religijnie. W 2022 r. 3 funkcjonariuszy odbyło szkolenie w temacie: „Rozwiązywanie sytuacji konfliktowych w relacjach funkcjonariusz-cudzoziemiec w środowisku wielokulturowym”, a jeden funkcjonariusz

został przeszkolony w temacie: „Kształtowanie i doskonalenie kompetencji międzykulturowych”.

W 2023 r. 3 funkcjonariuszy odbyło szkolenie w temacie: „Kształtowanie i doskonalenie kompetencji międzykulturowych”, kolejnych 3 funkcjonariuszy zostało przeszkolonych w temacie: „Społeczno-kulturowe aspekty komunikacji z cudzoziemcami z wybranych państw Azji Południowo-Wschodniej”. Ponadto w 2023 r. 2 funkcjonariuszy Ośrodka ukończyło szkolenie w temacie: „Identyfikacja ofiar i dokumentowanie tortur i handlu ludźmi w świetle Protokołu stambulskiego”. Żaden z funkcjonariuszy SG lub pracownik cywilny nie był karany dyscyplinarnie za brak respektu i poszanowania kultury lub religii cudzoziemców zatrzymanych w Ośrodku.

(akta kontroli tom I str. 14)

W Ośrodku nie uległ zmianie stan zatrudnienia psychologów. Ośrodek zatrudnia jednego psychologa z zewnątrz. Uległ zwiększeniu czas pracy psychologa z 4 do 5 godzin tygodniowo. Ponadto na wniosek Komendanta Oddziału SG, Komendant Główny SG Zarządzeniem Nr 24 z dnia 23 maja 2023 r. w sprawie organizacji i etatów jednostek organizacyjnych dodał w Sekcji Edukacyjnej Ośrodka nowy etat pracownika cywilnego – starszego specjalisty psychologa z zamiarem zatrudnienia w Ośrodku kolejnego psychologa.

(akta kontroli tom I str. 15)

1.4. W celu sprawnej obsługi cudzoziemców w Ośrodku dokonano tłumaczeń poniższych dokumentów:

- „Pouczenie o przysługujących prawach i nałożonych obowiązkach oraz zasadach pobytu osób umieszczonych w strzeżonym ośrodku”, na 17 języków: chiński, angielski, arabski, bengalski, tamilski, francuski, gruziński, hindi, hiszpański, mongolski, ormiański, perski, rosyjski, turecki, ukraiński, urdu, wietnamski,
- „Informacja o wyposażeniu ośrodka w urządzenia służące do obserwowania i rejestrowania obrazu, działające w systemie całodobowym”, na 12 języków: angielski, arabski, niemiecki, gruziński, hiszpański, paszto, perski, rosyjski, turecki, ukraiński, usdu, wietnamski,
- „Informacja dotycząca klauzuli RODO”, na 17 języków: chiński, angielski, arabski, bengalski, tamilski, francuski, gruziński, hindi, hiszpański, mongolski, ormiański, perski, rosyjski, turecki, ukraiński, urdu, wietnamski,
- „Informacja dotycząca kontroli osobistej”, na 13 języków: angielski, wietnamski, rosyjski, arabski, ukraiński, francuski, perski, turecki, somalijski, azerski, niemiecki, sorani, karmendzi,
- „Pouczenia dotyczące umieszczenia w pokoju izolacyjnym”, na 9 języków: angielski, rosyjski, arabski, francuski, perski, urdu, turecki, azerski, kurdyjski,
- „Porządek dnia dla Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Krośnie Odrzańskim”, na 12 języków: angielski, rosyjski, ukraiński, francuski, arabski, bengalski, urdu, hindi, gruziński, wietnamski, turecki, perski,
- „Porządek dnia dla Obiektu w Wędrzynie”, na 4 języki: angielski, francuski, arabski, rosyjski.

W związku z realizowanymi wobec cudzoziemców zadaniami zatrudniono w 2022 r. siedmiu tłumaczy, z którymi zawarto 53 umowy, a w roku 2023 (I połowa), jednego tłumacza, z którym zawarto 19 umów. Ośrodek korzystał również z tłumaczy funkcjonariuszy/pracowników języka rosyjskiego, francuskiego, arabskiego zatrudnionych w Oddziale SG. Ponadto Ośrodek korzystał z tłumaczeń zatrudnionych

w jego strukturze funkcjonariuszy posługujących się językiem angielskim, rosyjskim, hiszpańskim. W ramach realizacji codziennych uprawnień i praw cudzoziemca funkcjonariusze i pracownicy Ośrodka posługują się zakupionymi w grudniu 2021 r. 14 profesjonalnymi urządzeniami Vasco Translator M3. Urządzenie to posiada wbudowaną kartę SIM z darmowym i nielimitowanym Internetem na zawsze w niemal 200 krajach. Vasco Translator M3 tłumaczy szybko i precyzyjnie. Tłumaczenie mowy zajmuje mu mniej niż 0,5 sekundy, co zapewnia płynną komunikację bez pauz. Precyzja tłumaczenia wynosi do 96 procent. Parametry tego urządzenia dają możliwość tłumaczenia mowy w ponad 70 językach. Użyteczność urządzenia Vasco Translator M3 zapewniają: kieszonkowy rozmiar, redukujące szum otoczenia mikrofony, niezwykle wytrzymałą baterię (ponad 100 godzin w trybie czuwania) oraz ekran dotykowy. Translator posiada także dodatkowe funkcje, takie jak Multi Talk (umożliwia rozmowę z grupą ludzi), TranslaCall (tłumaczenie rozmów telefonicznych), aplikację do nauki języków czy tłumacz foto.

(akta kontroli tom I str. 15-16)

1.5. Zgodnie z uregulowaniami określonymi w Regulaminie organizacyjnym Komendy Oddziału SG, który stanowi załącznik do Zarządzenia nr 52 Komendanta Głównego SG z dnia 17 kwietnia 2014 r., Komendant Oddziału SG kieruje komendą oddziału przy pomocy Zastępców Komendanta. Bieżący nadzór nad działaniami realizowanymi przez Ośrodek w myśl zapisów szczegółowego zakresu obowiązków i uprawnień sprawuje Zastępca Komendanta Oddziału SG odpowiedzialny za sprawy graniczne.

Gen. SG Tomasz Michalski Komendant Oddziału SG wyjaśnił, że: „Obszary związane z realizacją zadań w Ośrodku są przedmiotem odpraw służbowych realizowanych cyklicznie, w trakcie których omawiane są bieżące kwestie związane z funkcjonowaniem tej komórki. W działaniach nadzorczych wykorzystywane są spostrzeżenia i rekomendacje będące wynikiem wizyt monitorujących np. Zarządu ds. Cudzoziemców Komendy Głównej SG, Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CTP). W tym miejscu wskazać należy również wdrożenie do działalności służbowej wniosków jakie zostały sformułowane w wyniku kontroli Najwyższej Izby Kontroli nr D/21/506 nt. „Przygotowanie organów państwa na wypadek masowego napływu cudzoziemców”. Mając na uwadze, iż omawiany obszar należy do jednego z obszarów newralgicznych, korzystając z przysługujących organowi formalnych narzędzi kontrolnych umożliwiających monitorowanie i nadzór nad realizowanymi zadaniami oraz reagowanie na zdiagnozowane obszary ryzyka, w planie kontroli przewidzianym na 2023 r. ujęto zagadnienie dotyczące wykonywania czynności służbowych związanych z przyjęciem cudzoziemca do Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców. Niniejszą kontrolę rozpoczęto w dniu 8 maja 2023 r. Obecnie z uwagi na podjęcie czynności kontrolnych w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców przez Najwyższą Izbę Kontroli, czynności kontrolne realizowane przez podległą komórkę kontroli zostały czasowo wstrzymane”.

Monitorowanie sposobu realizacji czynności służbowych w ramach sprawowanego przez Komendanta Oddziału SG nadzoru na Ośrodku odbywało się również poprzez analizę zastrzeżeń zgłaszanych przez cudzoziemców, rozpatrywanych w ramach postępowań skargowych prowadzonych na podstawie przepisów Działu VIII ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego¹¹. Czynności wynikające z nadzoru Komendanta Oddziału SG nad Ośrodkiem odnosiły się także do działań w szerszej perspektywie czasowej. Wykorzystując zdobyte dotychczas doświadczenie, w tym związane z funkcjonowaniem wydzielonego Obiektu w Wędrzynie, podjęto działania na rzecz optymalnego wykorzystania

¹¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 775, dalej: KPA.

potencjału kadrowego. W tym zakresie mając na uwadze dynamikę sytuacji migracyjnej, możliwość gwałtownego wzrostu ilości prowadzonych procedur wobec cudzoziemców oraz postępowań administracyjnych dokonano zmian etatowych, które polegały przede wszystkim na zmianach jakościowych odnoszących się do stanowisk wymagających specjalistycznej, fachowej, nierzadko eksperckiej wiedzy. Wpływało to na jakość realizowanych zadań przez funkcjonariuszy umożliwiając im jednocześnie rozwój zawodowy. Zmiany etatowe dotyczyły również stanowisk, których ilość jest niewystarczająca w relacji do realizowanych zadań. Dodatkową zmianą wpływającą bezpośrednio na realizację potrzeb cudzoziemców było utworzenie stanowiska starszego specjalisty – psychologa, które pozwoli na identyfikację szczególnych potrzeb cudzoziemców oraz przeciwdziałanie sytuacjom trudnym lub nadzwyczajnym.

Dostrzegając zagrożenia związane z presją migracyjną i konieczność zapewnienia odpowiednich warunków dla osób osadzonych w ramach nadzoru nad Ośrodkiem, Komendant Oddziału SG podjął starania związane z przeprowadzeniem modernizacji i rozbudowy Ośrodka. W latach 2024 – 2025 planowana jest modernizacja i rozbudowa Ośrodka. Oprócz zwiększenia jego powierzchni plany przewidują zminimalizowanie infrastruktury, która kojarzona może być z represyjnym charakterem obiektu.

Gen. SG Tomasz Michalski Komendant Oddziału SG wyjaśnił m.in., że: „W ramach prowadzonych działań nadzorczych dokonywana jest bieżąca diagnoza potrzeb oraz podejmowane są stosowne czynności celem zapewnienia sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców”.

(akta kontroli tom I str. 126-127)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia, że Ośrodek przystosował i wyposażył pomieszczenia mieszkalne oraz administracyjno-gospodarcze zgodnie z rozporządzeniem MSW z dnia 24 kwietnia 2015 r. Nie stwierdzono naruszenia ustawowych obowiązków związanych z respektowaniem odmienności kulturowej i religijnej cudzoziemców. Pozytywnie należy ocenić fakt, iż Oddział SG po uprzednio podjętych staraniach jest na etapie zatrudnienia w Ośrodku dodatkowego psychologa, co powinno skutkować zapewnieniem bardziej przystępnej i skutecznej opieki psychologicznej dla przebywających na jego terenie cudzoziemców. Zapewniona została poprzez tłumaczy oraz profesjonalne urządzenia Translator możliwość pouczenia cudzoziemców, w języku dla nich zrozumiałym, o przysługujących im prawach i obowiązkach. W ocenie NIK, Komendant Oddziału SG na bieżąco i właściwie sprawował nadzór nad realizacją zadań przez Ośrodek. Na pozytywną ocenę NIK zasługują fakt, iż staraniem kierownictwa Oddziału SG zakończony został etap przygotowania stosownej dokumentacji (uzyskano pozwolenie na budowę) do rozbudowy i modernizacji Ośrodka. Rozpoczęcie inwestycji, której koszt wyszacowano na 25.565.800,00zł. jest planowane na 2024 r. Efektem tego będzie zwiększenie pojemności Ośrodka oraz zdecydowane podwyższenie standardu warunków pobytu dla cudzoziemców oraz warunków pracy funkcjonariuszy.

OBSZAR

2. Prawidłowość realizacji zadań Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w zakresie zgodności z przyjętymi procedurami oraz zapewnienia przebywającym na terenie tego obiektu cudzoziemcom przysługujących im praw, w tym przy likwidacji Obiektu w Wędrzynie.

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2022 – 2023 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny¹² przeprowadził pięć kontroli sanitarnych, w tego dwie w Ośrodku i trzy w Obiekcie w Wędrzynie.

1. W dniu 25 stycznia 2022 r. przedstawiciele PPIS w Krośnie Odrzańskim sprawdzili wykonanie obowiązku nałożonego decyzją z 19 października 2021 r.¹³. Kontrola wykazała należyty stan sanitarno-techniczny pomieszczeń higieniczno-sanitarnych Ośrodka.

2. PPIS w Krośnie Odrzańskim przeprowadził w dniu 10 marca 2022 r. kontrolę doraźną z zakresu higieny komunalnej i epidemiologii oraz oceny stanu sanitarnego Ośrodka. Sprawdzone m.in. pokoje i pomieszczenia higieniczno-sanitarne dla cudzoziemców, świetlicę, stołówkę, izolatkę, pomieszczenia izolacyjne stosowane jako środek przymusu, magazyn podręczny, kuchnię do gotowania i podgrzewania posiłków własnych dla cudzoziemców, magazyn do przechowywania rzeczy przeznaczonych do depozytu, magazyn do przechowywania pościeli czystej, a także pomieszczenia do: prania bielizny cudzoziemców, wykonywania praktyk religijnych, zajęć kulturalno-oświatowych, zajęć sportowych oraz ze stanowiskami komputerowymi z dostępem do Internetu. Stan sanitarno-higieniczny pokoi i pomieszczeń nie budził zastrzeżeń.

3. W dniu 5 stycznia 2022 r. PPIS w Sulęcinie przeprowadził kontrolę sprawdzającą wykonania zaleceń po kontroli w Obiekcie w Wędrzynie. Kontrola przeprowadzona w listopadzie 2021 r. wykazała liczne nieprawidłowości, w tym brudne ściany w pomieszczeniach dla cudzoziemców oraz niewłaściwy stan higieniczny ciągów komunikacyjnych (brudne i ochłapane ściany, porozlewane płyny, porzucane niedopalki papierosów). Stwierdzono też brak wystarczającej ilości środków higieny osobistej (mydła w płynie) oraz środków do dezynfekcji rąk. W protokole kontroli podano, iż spowodowane to było dużą liczbą osób korzystających z pomieszczeń wspólnych (korytarzy i sanitariatów), a także „obyczajowością cudzoziemców”. Decyzją z 19 stycznia 2022 r.¹⁴ PPIS w Sulęcinie zobowiązał Komendanta Oddziału SG do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości.

4. Kontrola sprawdzająca przeprowadzona 23 marca 2022 r. w Obiekcie w Wędrzynie nieprawidłowości nie wykazała.

5. Również w marcu 2022 r. PPIS w Sulęcinie przeprowadził kontrolę stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń Obiektu w Wędrzynie. Kontrolę przeprowadzono po piśmie interwencyjnym fundacji¹⁵, w którym prosiła o sprawdzenie sytuacji sanitarnej cudzoziemców ze względu na przypadki zachorowania na świerzb.

W dniu kontroli, tj. 4 marca 2022 r. w Obiekcie w Wędrzynie przebywało sześciu cudzoziemców zakażonych świerzem, których odizolowano¹⁶ w oddzielnym

¹² Dalej: PPIS.

¹³ Znak HK.9020.224.2021 z dnia 19 października 2021 r.

¹⁴ Nr 26 HK – 9020.49.3.2022.

¹⁵ [Wyłączono z publikacji dane niestanowiące informacji publicznej]

¹⁶ Pierwsze zgłoszenie otrzymano 28 lutego 2022 r.

budynku. Cudzoziemcy otrzymywali świeżą odzież i pościel, które traktowano jako bieliznę brudną, a nie osób przebywających w izolacji.

W wyniku kontroli PPIS w Sulęcinie sformułował zalecenia dotyczące:

- zwiększenia lub zmienienia sposobu nadzoru nad utrzymaniem czystości w pomieszczeniach zajmowanych przez cudzoziemców, w których zobowiązano ich do sprzątnięcia,
- kohortacji osób zakażonych świerzbem w odrębnym budynku lub pomieszczeniu,
- zwiększenia częstotliwości zmiany bielizny pościelowej osób zakażonych świerzbem zgodnie z zaleceniem lekarza,
- traktowania bielizny pościelowej osób zakażonych świerzbem jak bielizny osób przebywających w izolacji.
- przedstawienia do wglądu procedury postępowania w przypadku wystąpienia chorób zakaźnych i procedury postępowania z brudną bielizną.

Pismem z 15 marca 2022 r.¹⁷, Komendant Oddziału SG poinformował o wykonaniu zaleceń oraz przekazał procedury postępowania.

W latach 2022 – 2023 (do końca maja) Departament Kontroli Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji nie kontrolował Ośrodka.

(akta kontroli tom I str. 129-213)

W okresie objętym kontrolą porządek w pokojach mieszkalnych, utrzymywali cudzoziemcy przebywający w Ośrodku. Sprzątnięciem pozostałych pomieszczeń zajmowała się firma zewnętrzna. Do jej zadań należało m.in. sprzątnięcie pomieszczeń wspólnych, w których przebywali cudzoziemcy. Pomieszczenia Ośrodka sprzątnięto cztery razy w tygodniu, tj. poniedziałek, środę i piątek w godz. od 15.30 do 19.00 oraz w sobotę w godz. od 9.30 do 13.00.

Sprzątnięcie polegało m.in. na czyszczeniu glazury, terakoty i posadzek w pomieszczeniach sanitarnych, kuchni i korytarzach, neutralizacji zapachów, opróżnianiu koszy i wymiany worków na śmieci, myciu kuchenek elektrycznych, mikrofalówek, stołów z blachy nierdzewnej do przygotowywania posiłków, urządzeń sanitarnych, stołów i krzeseł w stołówce, naczyń wydawanych cudzoziemcom, myciu i rozmrażaniu lodówek, sprzątnięciu placu rekreacyjno-sportowego, boiska do koszykówki, a także na czyszczeniu szafek metalowych w pokojach mieszkalnych cudzoziemców.

(akta kontroli tom I str. 225-240)

Przeprowadzone w toku kontroli, tj. w dniu 12 czerwca 2023 r. oględziny pokoi mieszkalnych cudzoziemców, korytarzy, stołówki oraz pomieszczeń do: przyrządzania i podgrzewania posiłków dla cudzoziemców, prania i suszenia bielizny, higieniczno-sanitarnych oraz pomieszczenia z komputerami z dostępem do Internetu wykazały właściwy stan sanitarny.

(akta kontroli tom II str. 427-431)

Cudzoziemcy umieszczeni w Ośrodku otrzymywali środki higieny osobistej oraz środki do utrzymania czystości.

Decyzją z 21 marca 2017 r.¹⁸ Komendant Oddziału SG ustalił zasady wyposażenia cudzoziemców umieszczonych w Ośrodku w środki higieny osobistej, do utrzymania czystości oraz w niezbędną odzież.

Uprawnienie do otrzymania środków higieny osobistej i utrzymania czystości powstawało z dniem umieszczenia cudzoziemca w Ośrodku zaś wygasało z dniem jego opuszczenia. Środki wydawali funkcjonariusze Sekcji Ogólnej Ośrodka (do 5-go każdego miesiąca), według norm należności określonych w załączniku do decyzji

¹⁷ No-NK-I.1501.11.2022.

¹⁸ Nr 40/17, zmieniona decyzją Nr 11/18 Komendanta z 15 stycznia 2018 r.

Komendanta Oddziału SG, zaś maszynki do golenia¹⁹ wydawała indywidualnie cudzoziemcom, służba dyżurna na czas zabiegów higienicznych, które następnie zabezpieczała w depozycie podręcznym.

Od 1 lutego 2022 r.²⁰ środki higieny osobistej i środki do utrzymania czystości wydawano cudzoziemcom raz w miesiącu, a od dnia 28 lutego 2023 r.²¹ – według bieżących potrzeb. Odbiór środków cudzoziemcy potwierdzali czytelnym podpisem w karcie wydanych przedmiotów.

(akta kontroli tom I str. 241-266)

W protokołach kontroli sanitarnych przeprowadzonych we wrześniu 2021 i w marcu 2022 r. kontrolujący podali, iż przy przyjęciu do Ośrodka i Obiektu w Wędrzynie, cudzoziemców wyposażano (na okres jednego miesiąca lub w razie potrzeby) w proszek do prania, żel pod prysznic, szampon, mydło do rąk, pastę i szczoteczkę do zębów, papier toaletowy, poduszkę, koc i dwa prześcieradła. Wydawano też żel z maszynką do golenia. Golenie odbywało się pod nadzorem funkcjonariuszy.

(akta kontroli tom I str. 135-157)

Losowa analiza kart środków higieny osobistej wydanych 10 cudzoziemcom w latach 2022 – 2023 wykazała, iż otrzymywali należne środki do higieny osobistej i utrzymania czystości.

(akta kontroli tom II str. 360-389)

Środki do prania zapewniał Oddział SG. Wymiana pościeli odbywała się raz w miesiącu lub w razie potrzeby. Odzież własną cudzoziemcy prali we własnym zakresie w pomieszczeniach zlokalizowanych na każdym piętrze budynku Ośrodka. Pomieszczenia wyposażono w umywalki z ciepłą i zimną wodą, pralki i suszarki do ubrań. Na wyposażeniu znajdowało się też żelazko i deska do prasowania. Przeprowadzone w toku kontroli oględziny pomieszczeń do prania nieprawidłowości nie wykazały.

(akta kontroli tom I str. 135-157, tom II str. 360-389)

2.2. W okresie objętym kontrolą cudzoziemcom przebywającym w Ośrodku umożliwiono korzystanie z prawa do opieki medycznej, o której mowa w art. 413 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach²² oraz § 25 – 29 Załącznika do rozporządzenia MSW z dnia 24 kwietnia 2015 r.

Zasady korzystania z opieki medycznej i psychologicznej przez cudzoziemców umieszczonych w Ośrodku i Obiekcie w Wędrzynie, Komendant Oddziału SG określił w „Porządku dnia”. Konsultacje medyczne lekarz udzielał cudzoziemcom w wyznaczonych dniach i godzinach, zaś konsultacje specjalistyczne i badania diagnostyczne poza Ośrodkiem/Obiektem w Wędrzynie przeprowadzano według ustalonego harmonogramu. Również według ustalonych wcześniej harmonogramów, odbywały się konsultacje psychologiczne i ze specjalistami.

W sytuacjach nagłych lub gdy dalszy pobyt osoby umieszczonej w Ośrodku lub w Obiekcie w Wędrzynie mógłby spowodować niebezpieczeństwo dla jej życia lub zdrowia, decyzję o skierowaniu do szpitala lub podmiotu leczniczego wykonującego stacjonarną działalność leczniczą lub całodobowe świadczenia zdrowotne, podejmował lekarz lub członek wezwanego zespołu ratownictwa medycznego o czym niezwłocznie powiadamiano kierownika Ośrodka.

---

¹⁹ Jedną na miesiąc na osobę.

²⁰ Decyzja Komendanta Oddziału SG Nr 26/22.

²¹ Decyzja Komendanta Oddziału SG Nr 46/23.

²² Dz. U. z 2023 r. poz. 519, dalej: ustawa o cudzoziemcach.

Personel medyczny pełnił dyżur od poniedziałku do niedzieli, a w wyjątkowych sytuacjach (w razie jego nieobecności), leki zlecone przez lekarza i przygotowane przez personel medyczny mógł wydawać funkcjonariusz pełniący funkcję profosa.

(akta kontroli tom I str. 267-354)

Usługi zdrowotne i psychologiczne na rzecz cudzoziemców przebywających w Ośrodku i w Obiekcie w Wędrzynie oraz usługi medyczne z zakresu ratownictwa medycznego, świadczyli wykonawcy²³ wyłonieni przez Oddział SG na podstawie przepisów ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych²⁴ i z którymi zawarto stosowne umowy.

Usługi zdrowotne (badania) dla cudzoziemców lekarze świadczyli m.in. w zakresie zdolności osoby zatrzymanej/przebywającej w Ośrodku/Obiekcie w Wędrzynie do osadzenia lub konwojowania, badania osoby składającej wniosek o ochronę międzynarodową, pogorszenia stanu zdrowia, okresowego przeglądu lekarskiego i kierowania na badania specjalistyczne, laboratoryjne, diagnostyczne i szpitalne.

(akta kontroli tom I str. 355-516, tom II str. 359, 490)

Analiza losowo wybranych dokumentacji medycznych 10 cudzoziemców przebywających w Ośrodku oraz w Obiekcie w Wędrzynie²⁵ wykazała, iż dziewięciu spośród nich poddano badaniu lekarskiemu niezwłocznie po przyjęciu do czego zobowiązywał zapis art. 413 ustawy o cudzoziemcach (dwóm badania przeprowadzono w dniu przyjęcia, pięciu w okresie od 1 do 4 dni, a dwóm po 11 dniach od przyjęcia). Jednemu cudzoziemcowi badanie przeprowadzono dopiero po 66 dniach od przyjęcia, co szczegółowo omówiono w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

Cudzoziemców przebywających w Ośrodku i w Obiekcie w Wędrzynie poddawano też kontrolnym badaniom lekarskim, które odbywały się nie rzadziej niż co trzy miesiące, bezpośrednio przed zwolnieniem oraz gdy zachodziła konieczność ich przetransportowania.

W kontroli stwierdzono, iż dokumentację medyczną cudzoziemców prowadzono w formie papierowej, a Oddział SG nie zapewnił lekarzom dostępu do systemu Softmedica wykorzystywanego w całej Straży Granicznej, co omówiono w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli tom II str. 480-481)

Usługi psychologiczne do cudzoziemców, psycholog świadczyła początkowo w wymiarze 4 godzin tygodniowo, a od 10 października 2022 r. w wymiarze 5 godzin tygodniowo²⁶. W skład usług psychologicznych wchodziły konsultacje psychologiczne dotyczące m.in.:

- podejrzenia wystąpienia stresu z uwzględnieniem możliwości wystąpienia stresu ostrego, stresu pourazowego (PTSD) lub zaburzenia adaptacyjnego,
- identyfikacji ofiar przemocy fizycznej i/lub psychicznej bądź handlu ludźmi,
- interwencji kryzysowej,
- poradnictwa i udzielania wsparcia psychologicznego,
- uczestniczenia w przesłuchaniach cudzoziemców ubiegających się o ochronę międzynarodową,

---

²³ W toku kontroli nie sprawdzono sposobu wyłaniania przez Oddział SG wykonawców usług zdrowotnych, psychologicznych oraz z zakresu ratownictwa medycznego na rzecz osób zatrzymanych i przebywających w Ośrodku i w Obiekcie w Wędrzynie.

²⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 1710 ze zm., dalej: ustawa Prawo zamówień publicznych.

²⁵ Przeprowadzona przez Służbę Zdrowia Oddziału SG.

²⁶ W środę w godz. 10.30 – 15.30.

- opiniowania psychologicznego ukierunkowanego na rozpoznanie aktualnego stanu psychicznego i funkcjonowanie osoby badanej.

Po kontroli NIK²⁷ do zakresu usług świadczonych przez psychologa dodano diagnozę psychologiczną reakcji kryzysowej na zdarzenia traumatyczne w zakresie aktualnie pojawiających się symptomów post traumatycznych.

(akta kontroli tom II str. 1-41, str. 479)

Usługi w zakresie ratownictwa medycznego udzielane cudzoziemcom polegały na: ocenie stanu zdrowia, pomocy medycznej w sytuacji nagłego zagrożenia zdrowotnego, wykonywaniu czynności medycznych, realizacji zleceń lekarskich w ramach posiadanych uprawnień, opieki nad pacjentem podczas transportu, organizowaniu ambulatoryjnych przyjęć, przygotowywaniu dokumentacji, uzgadniania terminów wizyt do lekarza specjalisty i na badania diagnostyczne, uczestniczeniu w przyjmowaniu pacjentów, wypisywaniu skierowań i innych dokumentów oraz przedstawianiu ich do akceptacji lekarzowi i prowadzeniu gabinetu lekarskiego.

(akta kontroli tom II str. 42-63)

Na podstawie umów na świadczenie usług zdrowotnych, psychologicznych i ratownictwa medycznego, dane osobowe cudzoziemców przebywających w Ośrodku i w Obiekcie w Wędrzynie, Oddział SG udostępnił osobom świadczącym ww. usługi. Po ich przekazaniu, administratorem danych stawał się wykonawca umowy. Udostępnione dane mogły być przetwarzane wyłącznie w celu wykonania zawartej umowy oraz w zakresie niezbędnym do jej wykonania. Wykonawca winien przetwarzać dane z zachowaniem szczególnej staranności w celu ochrony interesu osób, których dotyczą oraz z poszanowaniem ich praw określonych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych.

Wykonawców zobowiązano do zachowania w tajemnicy udostępnionych danych.

(akta kontroli tom I str. 371-516, tom II str. 1-63)

2.3. Przygotowywaniem, dostarczaniem i wydawaniem trzech posiłków dziennie (śniadania, dwudaniowego obiadu, kolacji, w tym co najmniej jednego gorącego i napojów) przez siedem dni w tygodniu dla osób umieszczonych w Ośrodku oraz w Obiekcie w Wędrzynie zajmowali się dostawcy wyłonieni w oparciu o przepisy ustawy Prawo zamówień publicznych²⁸.

Według umów cudzoziemcy mieli otrzymywać urozmaicone posiłki uwzględniające wymogi religijne i kulturowe żywej osoby, a częstotliwość powtarzania tego samego posiłku nie mogła być krótsza niż 10 dni. W jadłospisie do każdego posiłku należało zaplanować owoc. Wykonawca zobowiązany był do dostarczania posiłków o najwyższym standardzie, na bazie produktów o najwyższej jakości, świeżości i bezpieczeństwa zgodnie z normami żywieniowymi. Nie dopuszczono jakiegokolwiek zawartości mięsa wieprzowego i jego pochodnych w przygotowywanych, dostarczanych posiłkach. Posiłki miały być dostarczane w termosach i w termicznych opakowaniach jednorazowych w sposób zapewniający zachowanie ich właściwości oraz odpowiedniej temperatury w zależności od rodzaju dostarczonego posiłku. Posiłki miały być dostarczane wraz z sztućcami i naczyniami jednorazowymi. Dzienna wartość energetyczna posiłków i napojów nie mogła być mniejsza niż 2.600 kcal.

²⁷ Wystąpienie pokontrolne NIK z 7 marca 2022 r.

²⁸ W toku kontroli nie sprawdzono sposobu wyłaniania przez Oddział SG dostawców posiłków dla cudzoziemców umieszczonych w Ośrodku i w Obiekcie w Wędrzynie.

Do obowiązków wykonawców należało również odbieranie opakowań po dostarczanych posiłkach i odpadów pokonsumpcyjnych oraz ich utylizacja na własny koszt i ryzyko, a także pobieranie i przechowywanie próbek wszystkich potraw wchodzących w skład posiłków.

W latach 2022 – 2023 wyżywienie dla osób umieszczonych w Ośrodku dostarczał jeden wykonawca. W okresie od 30 listopada 2021 r. do 30 listopada 2022 r. odbywało się to w oparciu o umowę nr 88/N/2021²⁹, zaś w okresie od 1 grudnia 2022 r. na podstawie umowy nr 110/N/2022³⁰.

Posiłki dla cudzoziemców przebywających w Obiekcie w Wędrzynie w 2022 r. dostarczał wykonawca na podstawie umowy nr 19/N/2022³¹.

(akta kontroli tom II str. 63-207, 390-426, 486-487)

Służba dyżurna sprawdzała zgodność dostarczanych posiłków z jadłospisem. Z informacji Naczelnika Wydziału Techniki i Zaopatrzenia Oddziału SG wynikało, iż trakcie trwania umowy nie wystąpiły nieprawidłowości oraz nie wpłynęły żadne skargi dotyczące żywienia cudzoziemców, a usługi wyżywienia były realizowane na wysokim poziomie, co potwierdziły kontrole przeprowadzone w lutym 2022 r.

(akta kontroli tom II str. 433-435)

W toku kontroli, tj. 12 czerwca br. sprawdzono sposób dostarczenia obiadu dla cudzoziemców. Dwudaniowy obiad wykonawca przywiózł do Ośrodka w pięciu styropianowych termoizolacyjnych skrzyniach wraz z plastikowymi sztućcami. W dwóch skrzyniach znajdowały się styropianowe pojemniki z zupą, a w trzech pojemniki z drugim daniem. Do obiadu cudzoziemcy mieli jabłka. Zestaw obiadowy był zgodny z jadłospisem.

(akta kontroli tom II str. 427-431)

Z protokołu kontroli sanitarnej PPIS w Sulęcinie wynikało, iż posiłki dla cudzoziemców umieszczonych w Obiekcie w Wędrzynie przygotowywano w Zielonej Górze. Posiłki pakowano do hermetycznych opakowań jednorazowych, które w termo boksach transportowano do stołówki w Wędrzynie. Herbatę przygotowywano w pomieszczeniach kuchennych przy stołówce w Obiekcie w Wędrzynie.

(akta kontroli tom I str. 170-179)

2.4. – 2.5. W latach 2022 – 2023 respektowano prawa cudzoziemców przebywających w Ośrodku i w Obiekcie w Wędrzynie.

Sposób realizacji praw cudzoziemców umieszczonych w Ośrodku określał Porządek dnia, stanowiący załącznik do decyzji Nr 8/19 Komendanta Oddziału SG z dnia 7 stycznia 2019 r. w sprawie wprowadzenia porządku dnia w Ośrodku oraz załącznik nr 2 wprowadzony w życie decyzją Nr 134/22 Komendanta Oddziału SG z dnia 1 czerwca 2022 r. określający Porządek dnia w pomieszczeniach mieszkalnych i administracyjno-gospodarczych w Obiekcie w Wędrzynie³².

Porządek dnia uwzględniał wymogi, o których mowa w § 12 Załącznika do rozporządzenia MSW z dnia 24 kwietnia 2015 r., tj. zawierał m.in. zapisy umożliwiające cudzoziemcowi korzystanie z przysługującego mu prawa do: widzenia, opieki medycznej, składania wniosków, skarg i próśb, zajęć i spotkań o charakterze religijnym, kontaktowania się z polskimi organami, przedstawicielstwami dyplomatycznymi lub urzędem konsularnym obcego państwa, z organizacjami pozarządowymi lub międzynarodowymi zajmującymi się udzielaniem pomocy, w tym prawnej.

²⁹ Z dnia 30 listopada 2021 r.

³⁰ Z dnia 1 grudnia 2022 r. obowiązującą przez 12 miesięcy.

³¹ Z dnia 21 stycznia 2022 r.

³² Wprowadzony po kontroli NIK przeprowadzonej w latach 2021 – 2022.

Cudzoziemcy przebywający w Ośrodku i w Obiekcie w Wędrzynie otrzymywali przysługujące świadczenia, o których mowa w art. 415 ustawy o cudzoziemcach.

Mogli się kontaktować z polskimi ośrodkami państwowymi, przedstawicielstwami dyplomatycznymi lub urzędem konsularnym państw obcych, z organizacjami pozarządowymi lub międzynarodowymi zajmującymi się udzielaniem pomocy, w tym prawnej oraz ze swoimi pełnomocnikami w warunkach nienaruszających prawa do prywatności (art. 415 ust. 1 pkt 1, 2 i 3 ustawy o cudzoziemcach).

Kontaktować się mogli za pomocą własnych telefonów komórkowych, telefonów udostępnionych przez Ośrodek oraz poprzez pocztę elektroniczną. Udostępniono im też numery telefonów stacjonarnych (czynnych całą dobę) umieszczonych na każdym piętrze Ośrodka z funkcją łączenia rozmów przychodzących.

W ramach interwencji poselskich Ośrodek oraz Obiekt w Wędrzynie wizytowało trzech posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej oraz jeden senator.

W ramach wideń online z cudzoziemcami kontaktowali się przedstawiciele władz Afganistanu, Maroka, Palestyny, Łotwy, Wielkiej Brytanii i Egiptu. W listopadzie 2022 r. Ośrodek wizytowali przedstawiciele Ambasady Senegal i Palestyny.

W celu udzielania pomocy cudzoziemcom, w tym pomocy prawnej Ośrodek i Obiekt w Wędrzynie wizytowali przedstawiciele Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć³³, Stowarzyszenia Nomada³⁴, Fundacji Ocalenie³⁵ oraz Fundacji Kultura Kresu³⁶.

W dniach 21 marca – 1 kwietnia 2022 r. Obiekt w Wędrzynie kontrolował Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu lub Karaniu (CPT).

Ośrodek wizytowali również przedstawiciele: Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Stowarzyszenia Interwencji Prawnej oraz zespołu „Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur”. W marcu 2023 r. z wizytą byli przedstawiciele Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża i Polskiego Czerwonego Krzyża.

Cudzoziemcom zapewniono prawo do korzystania z opieki lekarskiej i do pobytu w szpitalu lub podmiocie leczniczym wykonującym działalność leczniczą (art. 415 ust. 1 pkt 5 ustawy o cudzoziemcach).

W okresie od 1 stycznia 2022 r. do 31 maja 2023 r. do cudzoziemców przebywających w Ośrodku i w Obiekcie w Wędrzynie w 35 przypadkach wzywano zespół ratownictwa medycznego, 8 cudzoziemców przebywało w szpitalu oraz umówiono 666 wizyt cudzoziemców w placówkach medycznych.

Korzystanie z opieki lekarskiej przez cudzoziemców omówiono w pkt 2.2. wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli tom II str. 208-324, 351-358)

Zasady korzystania ze środków czystości niezbędnych do utrzymania higieny osobistej cudzoziemców omówiono w pkt 2.1. wystąpienia pokontrolnego (art. 415 ust. 1 pkt 7 ustawy o cudzoziemcach).

Cudzoziemcy umieszczeni w Ośrodku i w Obiekcie w Wędrzynie otrzymywali nieodpłatnie odzież, bieliznę i obuwie, jeżeli nie dysponowali własnymi środkami finansowymi lub posiadana odzież (obuwie) była niedopuszczalna ze względów

³³ 13, 17 stycznia, 11, 12 kwietnia, 12, 13 lipca, 12 września i 25, 26 października 2022 r. oraz 11 stycznia, 3, 13 lutego, 2 marca, 13 kwietnia i 23 maja 2023 r.

³⁴ 5, 29 stycznia, 12, 19 kwietnia, 24 maja, 7 czerwca, 21 lipca, 24 sierpnia, 19, 9 listopada i 22 grudnia 2022 r. oraz 18 stycznia, 30 marca, 6, 24 kwietnia i 29 maja 2023 r.

³⁵ 19 kwietnia, 12 maja i 28 lipca 2022 r.

³⁶ 18 kwietnia 2023 r. (online)

higienicznych albo była nieadekwatna ze względu na porę roku (art. 415 ust. 1 pkt 8 ustawy o cudzoziemcach).

Odzież, bieliznę i obuwie, którą Oddział SG otrzymał w ramach darowizny, wydawano cudzoziemcom według potrzeb, bez względu na posiadane przez nich środki finansowe.

W pomieszczeniach Ośrodka i Obiektu w Wędrzynie była sala modlitw, w której cudzoziemcy mogli wykonywać praktyki religijne w każdym czasie, ale pod warunkiem niezakłócania porządku (art. 415 ust. 1 pkt 9 ustawy o cudzoziemcach). Mogli też korzystać ze spotkań religijnych w terminach uzgodnionych z kierownictwem Ośrodka. Co tydzień Ośrodek odwiedzał pastor ze Zboru Kościoła Zielonoświątkowego.

W Ośrodku cudzoziemcy mogli korzystać z biblioteki, czynnej od poniedziałku do soboty w godzinach pracy Sekcji Edukacyjnej Oddziału SG, tj. od 9 do 21 (art. 415 ust. 1 pkt 12 ustawy o cudzoziemcach).

Cudzoziemcy przebywający w Ośrodku mogli korzystać z siłowni wewnętrznej i zewnętrznej³⁷. W celu urozmaicenia zajęć sportowych podpisano umowę wolontariatu z profesjonalnym trenerem tenisa ziemnego.

W Obiekcie w Wędrzynie cudzoziemcy mieli do dyspozycji siłownię zewnętrzną, wyposażoną w stoły do gry w ping-ponga, piłkarzyki, zestawy do gry w piłkę siatkową i do gry w badmintona (art. 415 ust. 1 pkt 13 ustawy o cudzoziemcach).

Cudzoziemcy mogli otrzymywać paczki, które nie mogły zawierać łatwopsujących się produktów żywnościowych, z krótkim terminem ważności oraz przedmiotów, których posiadanie było zabronione ze względów bezpieczeństwa i porządku. Nie mogły też zawierać opakowań szklanych bądź metalowych. Paczki wydawano po sprawdzeniu zawartości m.in. przy wykorzystaniu odpowiednich środków i urządzeń technicznych w obecności cudzoziemca. Zabronione produkty zwracano nadawcy na koszt osoby umieszczonej lub przekazywano do depozytu (art. 415 ust. 1 pkt 16 ustawy o cudzoziemcach).

W 2022 r. cudzoziemcy umieszczeni w Ośrodku otrzymali 1.680 paczek, a w 2023 r. – 462. Cudzoziemcy przebywający w Obiekcie w Wędrzynie w okresie od 1 stycznia do 16 sierpnia 2022 r. otrzymali 3.045 paczek.

Cudzoziemcy mogli prowadzić i otrzymywać korespondencję oraz korzystać ze środków łączności na własny koszt. Korespondencję prywatną, urzędową dla cudzoziemców odbierali codziennie funkcjonariusze Sekcji Edukacyjnej Oddziału SG. Wydawanie korespondencji cudzoziemcy potwierdzali własnoręcznym podpisem i datą. W razie odmowy przyjęcia, korespondencję zwracano do adresata.

W 2022 r. do Ośrodka wpłynęło 2.282 szt. korespondencji urzędowej, a w 2023 r. (do końca maja) – 710 szt.

W okresie od stycznia do 16 sierpnia 2022 r. cudzoziemcom przebywającym w Obiekcie w Wędrzynie doręczono 3.344 szt. korespondencji urzędowej (art. 415 ust. 1 pkt 18 ustawy o cudzoziemcach)

Cudzoziemcy mogli składać prośby i wnioski, które odbierali funkcjonariusze Sekcji Edukacyjnej Oddziału SG (art. 415 ust. 1 pkt 18 ustawy o cudzoziemcach).

W tym celu na korytarzach zamontowano skrzynki do korespondencji, które codziennie opróżniano, rejestrowano i przekazywano do załatwienia zgodnie z właściwością. Prośby, skargi i wnioski cudzoziemcy mogli też składać bezpośrednio podczas spotkań z kierownictwem Ośrodka.

(akta kontroli tom II str. 208-324)

---

³⁷ bieżnia, bilard, piłkarzyki, szachy, pong-pong, boisko do gry w piłkę plażową oraz do koszykówki.

W okresie objętym kontrolą, w Rejestrze skarg i wniosków odnotowano dwie skargi dotyczące działalności Obiektu w Wędrzynie. Nie odnotowano skarg na działalność Ośrodka.

Pierwsza skarga złożona przez Instytut na rzecz Państwa odnosiła się do warunków panujących w Obiekcie w Wędrzynie zaś druga dotyczyła czynności związanych z doręczeniem cudzoziemcowi paczki. Po zweryfikowaniu zgłoszonych zarzutów, obie skargi uznano za bezzasadne.

(akta kontroli tom II str. 333-350)

Z osobami bliskimi cudzoziemcy mogli się spotykać codziennie (w wyznaczonych godzinach) w pokoju widzeń. Widzenia nie trwały dłużej niż 90 minut. Mogło w nich uczestniczyć nie więcej niż dwie osoby pełnoletnie i odbywały się pod nadzorem służby dyżurnej przy użyciu monitoringu telewizyjnego, ale bez rejestracji dźwięku. W uzasadnionych przypadkach funkcjonariusz mógł być obecny w pomieszczeniu, w którym odbywało się widzenie. Osoba, której udzielono zgody na widzenie oraz jej bagaż podlegała kontroli pod kątem posiadania przedmiotów niebezpiecznych oraz przedmiotów, których posiadanie w Ośrodku była zabronione. Widzenie mogło zostać przerwane, w razie stwierdzenia nieodpowiedniego zachowania osoby umieszczonej lub odwiedzającej oraz zagrożenia bezpieczeństwa lub porządku wewnętrznego Ośrodka. Podczas widzeń zakazane było przekazywanie osobie w nim umieszczonej wszelkich artykułów żywnościowych (art. 415 ust. 1 pkt 19 ustawy o cudzoziemcach). W okresie od 1 stycznia 2022 r. do 31 maja 2023 r. odbyło się 91 widzeń cudzoziemców z osobami bliskimi, zaś w 2022 r. do wygaszenia Obiektu w Wędrzynie – 123 widzenia.

(akta kontroli tom II str. 208-324)

W 2022 r. w Ośrodku 253 cudzoziemców przebywało od 181 do 423 dni, zaś do końca kwietnia 2023 r. – 27 od 182 do 450 dni.

Na dzień 5 czerwca 2023 r. w Ośrodku przebywało 10 cudzoziemców od 185 do 280 dni.

Naczelnik Wydziału – Kierownik Ośrodka wyjaśnił, iż dłuższy pobyt w Ośrodku niż 180 dni wynikał z faktu ubiegania się przez cudzoziemca o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej³⁸. Cudzoziemcy najczęściej po umieszczeniu w detencji i wszczęciu postępowania w sprawie zobowiązania do powrotu, składali wnioski o udzielenie ochrony. Złożenie wniosku skutkowało z mocy prawa koniecznością zawieszenia przez Straż Graniczną postępowania w sprawie zobowiązania do powrotu, do czasu zakończenia postępowania uchodźczego.

(akta kontroli tom II str. 445)

Postanowieniem z 17 marca 2023 r. Komendant Oddziału SG zwolnił z Ośrodka cudzoziemca, który przebywał w nim 450 dni. Został zatrzymany przez Straż Graniczną w dniu 21 grudnia 2021 r., ponieważ nie posiadał wymaganych dokumentów do pobytu na terytorium RP. Straż Graniczna z urzędu wszczęła postępowanie administracyjne w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu, a sąd postanowieniem z 22 grudnia umieścił cudzoziemca w Ośrodku na okres 3 miesięcy.

W dniu 22 lutego 2022 r. cudzoziemiec złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium RP. Postanowieniem z 7 marca sąd zmienił podstawę prawną oraz przedłużył cudzoziemcowi pobyt w Ośrodku do 22 maja 2022 r. Pod koniec kwietnia 2022 r. cudzoziemiec złożył zeznania dot. wniosku o udzielenie ochrony. Decyzją z 9 maja 2022 r. Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców³⁹ odmówił

³⁸ Dalej: RP.

³⁹ Dalej: Szef UdSC.

nadania statusu uchodźcy i udzielenia ochrony, od której cudzoziemiec się odwołał. Postanowieniem z 18 maja 2022 r, sąd przedłużył mu pobyt w Ośrodku do 20 sierpnia 2022 r. Decyzją z 28 lipca 2022 r. Rada do Spraw Uchodźców utrzymała w mocy zaskarżoną decyzję Szefa UdSC. Postanowieniem z 8 sierpnia sąd zmienił podstawę prawną pobytu cudzoziemca w Ośrodku.

Pod koniec sierpnia 2022 r. cudzoziemiec złożył drugi wniosek o udzielenie ochrony. Postanowieniem z 12 września sąd przedłużył i zmienił podstawę prawną pobytu cudzoziemca w Ośrodku. Szef UdSC decyzją z 28 października uznał wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej za niedopuszczalny od której cudzoziemiec wniósł odwołanie. Postanowieniem z 28 listopada 2022 r. sąd przedłużył mu pobyt w Ośrodku do 27 lutego 2023 r.

W dniu 10 lutego 2023 r. Rada do Spraw Uchodźców utrzymała w mocy zaskarżoną decyzję Szefa UdSC. Postanowieniem z 24 lutego sąd zmienił podstawę prawną pobytu cudzoziemca w Ośrodku. Komendant Oddziału SG wystąpił z wnioskiem do Zarządu Głównego ds. Cudzoziemców Komendy Głównej SG o zorganizowanie doprowadzenia cudzoziemca do kraju pochodzenia (Iraku). Cudzoziemca z Ośrodka zwolniono 17 marca 2023 r.

Podczas kontroli NIK, dwóch cudzoziemców przebywało w Ośrodku ponad 280 dni. Zostali zatrzymani 26 sierpnia 2022 r. przez funkcjonariuszy Straży Granicznej, ponieważ we współdziałaniu z innymi osobami usiłowali przekroczyć zachodnią granicę Polski⁴⁰ bez ważnej wizy lub innego ważnego innego dokumentu uprawniającego do wjazdu i pobytu na terytorium RP.

Straż Graniczna z urzędu wszczęła postępowanie administracyjne w sprawie zobowiązania cudzoziemców do powrotu, a sąd postanowieniem z 29 sierpnia⁴¹ umieścił cudzoziemców w Ośrodku na okres 3 miesięcy.

Pod koniec sierpnia 2022 r. cudzoziemcy złożyli wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium RP. Sąd postanowieniem z 12 września zmienił podstawę prawną pobytu w Ośrodku oraz w związku z rozpoczętym postępowaniem uchodźczym, przedłużył im pobyt do 29 listopada 2022 r. W dniu 10 października cudzoziemcy złożyli zeznania w sprawie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, zaś decyzją z 22 listopada Szef UdSC odmówił nadania cudzoziemcom statusu uchodźcy oraz udzielenia ochrony. Cudzoziemcy wnieśli odwołanie. Postanowieniem z 28 listopada sąd przedłużył im pobyt w Ośrodku do 27 lutego 2023 r., natomiast decyzją z 11 stycznia 2023 r. Rada do Spraw Uchodźców utrzymała w mocy zaskarżoną decyzję Szefa UdSC.

W związku z tym Straż Graniczna podjęła zawieszona postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemców do powrotu. W styczniu 2023 r. sąd zmienił im podstawę pobytu w Ośrodku. Cudzoziemcy złożyli skargi na decyzję Rady do Spraw Uchodźców oraz złożyli aplikację o chęć ponownego ubiegania się o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium RP.

W lutym 2023 r. sąd zmienił podstawę prawną i przedłużył cudzoziemcom pobyt w Ośrodku. Na początku marca cudzoziemcy złożyli zeznania w sprawie wniosku o udzielenie ochrony na terytorium RP, a miesiąc później Szef UdSC odmówił im nadania statusu uchodźcy oraz udzielenia ochrony. W dniu 17 kwietnia odwołanie od decyzji wnieśli cudzoziemcy, a Sąd przedłużył im pobyt w Ośrodku do 29 lipca br.

W przypadku jednego z ww. cudzoziemców Rada do Spraw Uchodźców decyzją z 31 maja 2023 r. utrzymała w mocy zaskarżoną decyzję Szefa UdSC i został zwolniony z Ośrodka w dniu 13 czerwca 2023 r.

W drugim przypadku procedura uchodźcza w toku.

---

⁴⁰ Wypełnili znamiona czynu zabronionego określonego w art. 13 § 1, w związku z art. 264 § Kodeksu Karnego.

⁴¹ Art. 398a pkt 4 lit. a, w związku z art. 398 ust. 1 pkt 1 ustawy o cudzoziemców.

2.6. Przed podjęciem decyzji o likwidacji Obiektu w Wędrzynie w Oddziale SG nie prowadzono analiz w zakresie zasadności dalszego jego funkcjonowania. Działając na podstawie rozporządzenia MSW z dnia 24 kwietnia 2014 r., a konkretnie § 3b ust. 1 na bazie istniejącej infrastruktury na terenie obozowiska poligonowego Nr 2 Ośrodka Szkoleń Poligonowych Wojsk Lądowych z siedzibą w Wędrzynie usytuowano na okres 12 miesięcy dodatkowe pomieszczenia mieszkalne i administracyjno-gospodarcze Ośrodka. Z uwagi na panującą sytuację migracyjną na polsko-białoruskim odcinku granicy państwowej, a także identyfikowany profil migracyjny – samotny mężczyzna, Zarząd do Spraw Cudzoziemców Komendy Głównej SG podjął decyzję o zmianie profilu dwóch ośrodków strzeżonych na męski. Profil samotny mężczyzna uzyskały Strzeżone Ośrodki dla Cudzoziemców w Lesznowoli i Przemyślu. Wiązało się to również z rozlokowaniem z Obiektu w Wędrzynie 150 cudzoziemców do Lesznowoli i 70 do Przemyśla. Zmiana profilu dwóch ośrodków na profil samotny mężczyzna, obowiązujące przepisy prawa, tj. § 3b rozporządzenia MSW z dnia 24 kwietnia 2015 r., dopuszczające możliwość istnienia dodatkowych pomieszczeń na czas określony nie dłuższy niż 12 miesięcy, a także fakt, że umowa użyczenia pomieszczeń na Obiekt w Wędrzynie Nr 42/2021 r. z dnia 17 sierpnia 2021 r. zawarta została na okres 12 miesięcy spowodowały, że z dniem 17 sierpnia 2022 r. pozostających w Obiekcie w Wędrzynie 6 cudzoziemców relokowano do Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Przemyślu, a z dniem 19 sierpnia 2022 r. Ośrodek w Wędrzynie został wyłączony z systemu detencji administracyjnej. Rozliczenie budynków Obiektu w Wędrzynie przez Oddział SG na rzecz 45 Wojskowego Oddziału Gospodarczego odbywało się w kilku etapach. Jeszcze w trakcie funkcjonowania Obiektu w Wędrzynie pismem z dnia 14 stycznia 2022 r., Oddział SG po dokonaniu analizy funkcjonowania Ośrodka zwrócił się do 45 Wojskowego Oddziału Gospodarczego z prośbą o przygotowanie aneksu do umowy użyczenia nr 42/2021 z dnia 20 sierpnia 2021 r. w celu zwrotu w Obiekcie w Wędrzynie budynków: nr 212-PKT, nr 213-wiata, nr 214 – magazyn, nr 2 – internat, które nie były wykorzystywane. W dniu 28 stycznia 2022 r. podpisano aneks nr 2 do umowy nr 42/2021 na mocy którego Oddział SG przekazał ww. budynki 45 Wojskowemu Oddziałowi Gospodarczemu. W dniu 27 lipca 2022 r. nastąpiło przekazanie protokołem przekazania budynku nr 1 internatu. Przekazanie polegało na sprawdzeniu stanu technicznego wszystkich pomieszczeń, pod kątem oceny czy nie ma zniszczeń spowodowanych przez funkcjonariuszy. Budynek został przyjęty bez uwag. Umowa nr 42/2021 z dnia 20 sierpnia zawarta między Rejonowym Zarządem Infrastruktury w Zielonej Górze jako użyczającym⁴², a Komendantem Oddziału SG w § 5 ust. 4 zawiera zapis, że biorący w Użyczenie nie będzie miał prawa do żądania od Użyczającego zwrotu jakichkolwiek nakładów poniesionych przez siebie w trakcie korzystania z nieruchomości oraz jakichkolwiek odszkodowań.

W § 6 ust 1 umowy nr 42/2021 określono protokół przekazania nieruchomości. W § 2 ust. 5 umowy nr 42/2021 ustalono, że „Biorący w Użyczenie zobowiązuje się do przywrócenia obiektów wymienionych w § 1 ust. 2 do stanu pierwotnego, w tym dokonania na własny koszt renowacji obiektów bądź fragmentów terenu i urządzeń zniszczonych lub uszkodzonych”. Podczas spotkania, które odbyło się 19 sierpnia 2022 r. w Wędrzynie, w którym udział wzięli ze strony Oddziału SG: płk SG Jarosław Siergiej Zastępca Komendanta Oddziału SG i mjr SG Jarosław Frątczak Zastępca Naczelnika Wydziału Techniki i Zaopatrzenia Oddziału SG, a ze strony Użyczającego 9 przedstawicieli, Oddział SG został zobowiązany do oddania budynków nr 209 i 210

---

⁴² Przy udziale 45 Wojskowego Oddziału Gospodarczego Wędrzyn oraz Ośrodkiem Szkolenia Poligonowego Wojsk Lądowych Wędrzyn, dalej: umowa nr 42/2021.

do dnia 28 sierpnia 2022 r. Na spotkaniu ustalono, że osobą ze strony Oddziału SG upoważnioną do przekazania będzie mjr SG Jarosław Frątczak, natomiast ze strony 45 Wojskowego Oddziału Gospodarczego [...] ⁴³. Przekazanie budynków 209 i 210 nastąpiło w dniu 26 sierpnia 2022 r. na podstawie protokołów przekazania. Przekazanie budynków polegało na sprawdzeniu stanu technicznego wszystkich pomieszczeń, pod kątem czy nie ma zniszczeń spowodowanych przez cudzoziemców. Budynki zostały bez uwag przyjęte. Ponadto na spotkaniu w dniu 19 sierpnia 2022 r. ustalono, że budynki nr 205, 206, 207 po przywróceniu do stanu pierwotnego będą przekazywane sukcesywnie do 45 Wojskowego Oddziału Gospodarczego do pierwszego kwartału 2023 r. W dniu 27 października 2022 r. po zakończeniu prac budowlanych wykonywanych własnymi siłami Oddział SG zgłosił gotowość do przekazania budynku nr 207. Przekazanie budynku nr 207 nastąpiło w dniu 28 października 2022 r. Przekazanie budynku polegało na sprawdzeniu stanu technicznego wszystkich pomieszczeń oraz budynku, pod kątem czy nie ma zniszczeń spowodowanych przez cudzoziemców. Budynek został przyjęty z uwagami, które zostały zrealizowane do końca 2022 r. W dniu 21 grudnia 2022 r. po zakończeniu prac budowlanych wykonywanych własnymi siłami, Oddział SG zgłosił gotowość do przekazania budynku nr 206. Przekazanie budynku nr 206 nastąpiło w dniu 28 grudnia 2022 r. Przekazanie polegało na sprawdzeniu stanu technicznego wszystkich pomieszczeń oraz budynku pod kątem czy nie ma zniszczeń spowodowanych przez cudzoziemców. Budynek został przyjęty bez uwag. W dniu 29 marca 2023 r. po zakończeniu prac budowlanych wykonywanych przez firmę zewnętrzną, Oddział SG zgłosił gotowość do przekazania budynku nr 205. Przekazanie budynku nr 205 nastąpiło w dniu 31 marca 2023 r. przekazanie budynku polegało na sprawdzeniu stanu technicznego wszystkich pomieszczeń oraz budynku, pod kątem czy nie ma zniszczeń spowodowanych przez cudzoziemców. Budynek został przyjęty z usterkami. Termin usunięcia usterek ustalono na dzień 7 kwietnia 2023 r. Do tego dnia usterki zostały usunięte. Sprzęt kwaterunkowy i mundurowy z budynków nr: 205, 206, 207, 209 do dnia 15 września 2022 r. był sukcesywnie zwożony do magazynu 45 Wojskowego Oddziału Gospodarczego, gdzie był przeglądany przez magazyniera z 45 Wojskowego Oddziału Gospodarczego pod kątem czy nie jest zniszczony przez cudzoziemców. Na dzień 9 czerwca 2023 r. Oddział SG jest rozliczony z 45 Wojskowym Oddziałem Gospodarczym ze sprzętu kwaterunkowego i mundurowego

Wydział Techniki i Zaopatrzenia Oddziału SG w ramach uruchomienia Obiektu w Wędrzynie zakupił i przekazał sprzęt kwaterunkowy, gospodarczy, techniki specjalnej, żywnościowy i biurowy łącznie na kwotę 247.251,41 zł. Łączna kwota wydatkowana przez Oddział SG na przystosowanie Obiektu w Wędrzynie na potrzeby Ośrodka wyniosła 713.806,66 zł. Na likwidację Obiektu w Wędrzynie Oddział SG wydatkował kwotę 319.882,53 zł. Kwota ta związana jest wyłącznie z kosztami prac remontowych budynków przed ich przekazaniem 45 Wojskowemu Oddziałowi Gospodarczemu. W trakcie wydarzeń w dniu 25 listopada 2021 r. (bunt cudzoziemców), cudzoziemcy wyrządzili szkody w mieniu na łączną kwotę 45.093,30 zł. Po likwidacji Obiektu w Wędrzynie znaczna część przekazanego przez Wydział Techniki i Zaopatrzenia Oddziału SG sprzętu została umieszczona w Magazynie Sekcji Gospodarki Mieszkaniowej i Kwaterunkowej, zwanego dalej: Magazynem. Pozostały sprzęt zagospodarowano przekazując poszczególnym komórkom

---

⁴³ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie imienia i nazwiska, ze względu na prywatność osoby fizycznej. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.

organizacyjnym Oddziału SG, w tym do Ośrodka. Przykładowo podczas uruchomienia Obiektu w Wędrzynie zakupiono i przekazano:

- 53 krzesła obrotowe, z tego po likwidacji Obiektu w Wędrzynie 47 sztuk krzesel obrotowych umieszczono w Magazynie, 2 sztuki przekazano do Placówki SG w Tuplicach, 1 sztukę do Ośrodka, 1 sztukę do Placówki SG w Jeleniej Górze, 2 sztuki do komórek organizacyjnych Oddziału SG;
- 8 pralek, z tego po likwidacji Obiektu w Wędrzynie 6 sztuk przekazano do Magazynu, a 2 sztuki do Ośrodka;
- 1.396 ręczników, z tego po likwidacji Obiektu w Wędrzynie 963 sztuki przekazano do Magazynu, a 423 sztuki do Ośrodka;
- 6 telewizorów LED, z tego po likwidacji Obiektu w Wędrzynie 4 sztuki przekazano do Ośrodka, 1 sztukę do Oddziału SG, 1 sztukę ujęto w protokole szkody⁴⁴;
- 7 lodówek, które po likwidacji Obiektu w Wędrzynie przekazano do Magazynu.

Wydział Łączności i Informatyki Oddziału SG w ramach uruchomienia Obiektu w Wędrzynie zakupił i przekazał sprzęt na łączną kwotę 146.852,87 zł. Po likwidacji Obiektu w Wędrzynie znaczna część tego sprzętu została przekazana do Ośrodka oraz komórek organizacyjnych Oddziału SG, a część sprzętu pozostaje w dyspozycji Wydziału Łączności i Informatyki Oddziału SG.

Przykładowo podczas uruchomienia Obiektu w Wędrzynie zakupiono i przekazano:

- 15 komputerów Lenovo V 50A AIO, z tego po likwidacji Obiektu w Wędrzynie 5 sztuk przekazano na wyposażenie Ośrodka, 7 sztuk do Wydziału Kadr i szkolenia Oddziału SG, 3 sztuki do Pionu Głównego Księgowego Oddziału SG;
- 40 telefonów komórkowych Nokia 105, z tego po likwidacji Obiektu w Wędrzynie 16 sztuk przekazano do Ośrodka w celu zapewnienia cudzoziemcom kontaktu ze swoimi pełnomocnikami oraz instytucjami pozarządowymi, 24 sztuki pozostaje do dyspozycji Wydziału Łączności i Informatyki Oddziału SG;
- wyświetlacz Samsung 55 (1 sztuka), wideorejestrator wraz z dyskami (1 sztuka), Kamera SD49225XA (5 sztuk), zasilacz awaryjny UPS EVER (1 sztuka), z tego po likwidacji Obiektu w Wędrzynie pozostają do dyspozycji Wydziału Łączności i Informatyki Oddziału SG.

Całkowity koszt poniesiony przez Oddział SG na przywrócenie Obiektu w Wędrzynie do stanu pierwotnego (po jego likwidacji) wyniósł 319.882,53 zł. Budynki Obiektu w Wędrzynie przekazano protokołami przekazania.

Likwidacja Obiektu w Wędrzynie nie spowodowała przeludnienia i nie wpłynęła na warunki socjalno-bytowe cudzoziemców umieszczonych w Ośrodku. Na dzień 17 sierpnia 2022 r., gdy z Obiektu w Wędrzynie relokowano przebywających tam ostatnich 6 cudzoziemców, w Ośrodku pozostawało 73 cudzoziemców przy maksymalnej liczbie miejsc 80.

Kierownik Ośrodka odnośnie wpływu likwidacji Obiektu w Wędrzynie na funkcjonowanie Ośrodka stwierdził m.in., że: "(...) na pewno wpłynęła na poprawę warunków pełnienia służby/pracy przez funkcjonariuszy i pracowników z uwagi na zmniejszenie liczby cudzoziemców co przełożyło się na zmniejszenie wykonywanych zadań oraz brak potrzeby dojazdów do Wędrzyna w celu zapewnienia funkcjonowania dwóch obiektów".

Środki finansowe przeznaczone na działalność Ośrodka w latach 2022 – 2023 były wystarczające do potrzeb zaistniałych po likwidacji Obiektu w Wędrzynie.

Liczba przyznanych etatów Ośrodka wynosi 91 funkcjonariuszy oraz 6 pracowników cywilnych i była liczona do obsługi 56 cudzoziemców. W 2017 r. zwiększono

---

⁴⁴ Protokół szkody 10/STS/2022.

pojemność miejsc w Ośrodku do 64. Na dzień 30 maja 2023 r. stan pełniących służbę w Ośrodku wynosi 67 funkcjonariuszy, 3 pracowników korpusu służby cywilnej oraz 4 pracowników na stanowiskach pomocniczych. W związku z powstałą presją migracyjną na polsko-białoruskim odcinku granicy państwowej z Ośrodka delegowanych jest 4 funkcjonariuszy miesięcznie do Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej. W przypadku obniżenia powierzchni przypadającej na jednego cudzoziemca, decyzją Zarządu do Spraw Cudzoziemców Komendy Głównej SG do nie mniejszej niż 2 m zgodnie z § 11 ust.1a rozporządzenia MSW z dnia 24 kwietnia 2015 r. pozwala na umieszczenie w Ośrodku maksymalnie 80 cudzoziemców. Kwestie związane z nieuregulowanym masowym napływem cudzoziemców i utworzeniem dodatkowych pomieszczeń mieszkalnych i administracyjno-gospodarczych oraz związanych z tym delegowań funkcjonariuszy do wykonywania zadań w ramach funkcjonującego systemu detencji administracyjnej objęte są nadzorem ze strony Zarządu do Spraw Cudzoziemców Komendy Głównej SG. Zatwierdzony we wrześniu 2022 r. przez Komendanta Głównego SG „Plan dotyczący uruchamiania dodatkowych miejsc w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców w sytuacji kryzysowej” określa sposób uruchamiania dodatkowych miejsc w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców w sytuacji kryzysowej. Dokument ten wskazuje na działania właściwego Komendanta Oddziału Straży Granicznej w przedmiotowym zakresie.

Dyrektor Zarządu do Spraw Cudzoziemców Komendy Głównej SG poinformował Komendanta Oddziału SG, że do 16 sierpnia 2022 r. Obiekt w Wędrzynie funkcjonuje na dotychczasowych zasadach oraz pozostaje wygaszony na potrzeby przyjmowania cudzoziemców o profilu samotny mężczyzna. Jednocześnie Dyrektor Zarządu Komendy Głównej SG, poprosił Komendanta Oddziału SG, przy współpracy z komendantem Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej oraz komendantem Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej, o podjęcie czynności w kwestii zmiany miejsca detencji dla pozostałych cudzoziemców, którzy będą przebywali w Obiekcie w Wędrzynie po 16 sierpnia 2022 r., tj. przeniesienie tych osób do Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Przemyślu - do optymalnego zagospodarowania potencjałem kwaterunkowym, jakim dysponuje ośrodek oraz do Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Lesznowoli i zakończenie przedmiotowego działania do dnia 18 sierpnia 2022 r.

Pismem przewodnim z dnia 21 września 2022 r.⁴⁵ Dyrektor Zarządu Komendy Głównej SG w załączeniu przesłał, celem zapoznania i służbowego wykorzystania, dokument planistyczny pn. „Plan dotyczący uruchamiania dodatkowych miejsc w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców w sytuacji kryzysowej”. Przedmiotowy plan, przygotowany został na potrzeby Komendanta Głównego SG, jest dokumentem wyjściowym w procesie ustalania działań Straży Granicznej w zakresie zapewnienia właściwego poziomu funkcjonowania systemu detencji administracyjnej w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej mającej istotny wpływ na ten system. We wprowadzeniu wskazano, że uniwersalność i nowatorstwo tego dokumentu polega na tym, że w sytuacji wystąpienia zdarzenia lub zagrożenia, które zostało w nim zidentyfikowane można wykorzystać, a nawet wdrożyć scharakteryzowane w przedmiotowym planie schematy postępowania ukierunkowane na rzecz minimalizacji ryzyka wystąpienia braku wolnych miejsc w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców. Ponadto wskazano, że mając na uwadze dopuszczalność wystąpienia wysokiej presji oraz dynamicznie rozwijającego się kryzysu migracyjnego, przedmiotowy plan uwzględnia możliwość wdrażania wybranych

---

⁴⁵ Skierowanym do komendantów: Bieszczadzkiego Oddziału SG, Nadbużańskiego Oddziału SG, Nadodrzańskiego Oddziału SG, Nadwiślańskiego Oddziału SG, Podlaskiego Oddziału SG, Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG.

poziomów ryzyka dla zdolności kwaterunkowej strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców, bez konieczności stosowania stopniowości. Źródłem opracowania ww. dokumentu w części dotyczącej analizy zagrożeń dla wydolności systemu detencji administracyjnej oraz oceny poziomu wystąpienia danego ryzyka, przyjęto jako wiodące dwa kryteria: ilościowe (dane statystyczne) oraz jakościowe (informacje). Źródłem danych oraz informacji wykorzystanych na potrzeby opracowania planu były w szczególności systemy teleinformatyczne Straży Granicznej (raporty statystyczne oraz platforma wymiany informacji), dokumenty analityczne opracowane przez Zarząd do Spraw Cudzoziemców Komendy Głównej SG oraz inne komórki wewnętrzne Komendy Głównej SG, a także terenowe jednostki organizacyjne Straży Granicznej oraz informacje z rozpoznania. Określono poziomy ryzyka⁴⁶ dla zdolności kwaterunkowej strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców oraz działania następcze. Wskazano m.in. definicje salda detencji administracyjnej. Jest to różnica między cudzoziemcami przyjętymi do strzeżonych ośrodków, a osobami zwalnianymi z tych obiektów w określonym czasie. Wartość wyrażana jest w stosunku do zdolności kwaterunkowej systemu detencji administracyjnej obowiązującej w danym okresie. Saldo jest dodatnie w sytuacji, kiedy jest więcej cudzoziemców przyjmowanych niż zwalnianych i ujemne, gdy jest więcej osób zwalnianych niż przyjmowanych do ośrodków. Mając na uwadze powyższe, w okresie od 1 stycznia 2022 r. do 31 sierpnia 2022 r. odnotowane zostało ujemne saldo detencji (więcej osób było zwalnianych, niż przyjmowanych do strzeżonych ośrodków), które wyniosło: - 2169. W powyższym dokumencie wskazano odnośnie wydolności systemu detencji administracyjnej, że: średnia liczba osób wynosi 914, a średnia ogólna liczba miejsc wynosi 1751. Określając efektywność przymusowych powrotów cudzoziemców przebywających w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców stwierdzono, że suma osób, które zostały przymusowo powrócone z strzeżonych ośrodków wyniosła 313. Liczba cudzoziemców, którzy w I półroczu 2022 r. byli w procedurze powrotowej podczas pobytu w strzeżonym ośrodku wyniosła 1.069 cudzoziemców. Udział procentowy 313 osób powróconych do 1.069 osób będących w procedurze powrotowej wyniósł 29%. Przygotowany przez Komendę Główną SG Plan dotyczący uruchamiania dodatkowych miejsc w Strzeżonych Ośrodkach dla Cudzoziemców w sytuacji kryzysowej w załączniku nr 2 zawiera wykaz potencjalnych obiektów mogących zostać wykorzystanych na potrzeby rozbudowy zdolności kwaterunkowej systemu detencji administracyjnej.

Przewidziane do wykorzystania obiekty należą do Urzędu do Spraw Cudzoziemców, Centralnego Zarządu Służby Więziennej, Ministerstwa Obrony Narodowej.

Obiekty należące do Urzędu do Spraw Cudzoziemców: 1. Ośrodek Recepcyjny w Białej Podlaskiej liczba miejsc 200; 2. Ośrodek dla Cudzoziemców w Czerwonym Borze liczba miejsc 120.

Obiekty należące do Centralnego Zarządu Służby Więziennej: 1. Oddział Zamiejscowy Zakładu Karnego w Sieradzu liczba miejsc 126; 2. Oddział Zewnętrzny w Medyce liczba miejsc 245.

Obiekt należący do Ministerstwa Obrony Narodowej: Ośrodek szkolenia Poligonowego Wojsk Lądowych w Wędrzynie liczba miejsc 600.

Pismem z dnia 10 października 2022 r. Zastępca Komendanta Głównego SG zwrócił się do komendantów oddziałów SG z poleceniem:

1. Dokonania monitoringu infrastruktury strzeżonego ośrodka oraz analizy sprzętowo-materiałowej pod względem możliwości rozbudowy zdolności kwaterunkowej tych obiektów w formule zastosowania rozwiązania określonego w § 11 ust.1a załącznika do rozporządzenia MSW z dnia 24 kwietnia 2015 r., tj. powierzchni pokoju dla

---

⁴⁶ Poziomy ryzyka: niski, umiarkowany, znaczący, wysoki, krytyczny.

cudzoziemców nie mniejszej niż 2 m na jednego mieszkańca oraz określić zdolność kwaterunkową obiektu przy zachowaniu tej regulacji prawnej;

2. Dokonania przeglądu stanu organizacji strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców i zasobów kadrowych pod względem zapewnienia prawidłowego poziomu funkcjonowania tych ośrodków w sytuacji wystąpienia konieczności zwiększenia liczby cudzoziemców tam umieszczanych w oparciu o ww. regulacje prawne, celem zapewnienia odpowiedniego, jakościowego poziomu funkcjonowania ośrodka;

3. Określić potrzeby o charakterze kadrowym, materiałowym, technicznym oraz finansowym związane z ewentualnym zwiększeniem potencjału kwaterunkowego ośrodka. Przedmiotowe informacje należało złożyć do 17 października 2022 r.

Pismem z dnia 17 października 2022 r. skierowanym do Zastępcy Komendanta Głównego SG, Komendant Oddziału SG poinformował o możliwościach rozbudowy zdolności kwaterunkowej Ośrodka. Stwierdził, że w chwili obecnej możliwości kwaterunkowe Ośrodka pozwalają na umieszczenie 72 cudzoziemców. W przypadku zastosowania rozwiązania pozwalającego na określenie powierzchni nie mniejszej niż 2 m możliwe byłoby zwiększenie zdolności kwaterunkowej do 80 miejsc. Aby zapewnić stan miejsc do 80 niezbędny będzie zakup 8 łóżek piętrowych oraz dodatkowych szafek na rzeczy osobiste. W celu uzupełnienia brakującego sprzętu kwaterunkowego, przed zakończeniem procedury zakupu przez Oddział SG zweryfikowana zostanie możliwość użyczenia łóżek oraz szafek na rzeczy osobiste z 45 Wojskowego Oddziału Gospodarczego w Wędrzynie. Etat Ośrodka utworzony został i był przewidziany do obsługi 56 cudzoziemców. Komendant Oddziału SG wskazał, że kolejne zwiększenia z 56 do 64, a następnie do 72 spowodowały, że pomimo ciągłego uzupełniania wakatów, aby zapewnić skutecznie realizowanie zadań delegował do Ośrodka 8 funkcjonariuszy z innych jednostek organizacyjnych Oddziału SG. Odnosząc się do kwestii kosztów Komendant Oddziału SG w ww. piśmie poinformował, że zwiększenie ilości cudzoziemców w Ośrodku generować będzie miesięczne dodatkowe koszty z tytułu wyżywienia – 12.598,80 zł, a oddelegowanie 8 funkcjonariuszy ok. 9.500 zł.

Pismem z dnia 20 października 2022 r. Dyrektor Zarządu do Spraw Cudzoziemców Komendy Głównej SG, poinformował Komendantów Oddziałów Straży Granicznej, że w dniu 20 października 2022 r., Zastępca Komendanta Głównego SG zatwierdził zaktualizowany – w części B dotyczącej obecnego poziomu ryzyka dla systemu detencji – „Plan dotyczący uruchamiania dodatkowych miejsc w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców w sytuacji kryzysowej”. W przedmiotowym dokumencie, w części dokonującej charakterystyki zagrożeń dla wydolności systemu detencji administracyjnej oraz wskazującej poziom wystąpienia danego ryzyka, zidentyfikowane zostało – na poziomie wysokim – zagrożenia dla systemu z uwagi na presję migracji nieuregulowanej (nielegalnej) wewnątrzregionalnej. Mając na uwadze powyższe Dyrektor Zarządu do Spraw Cudzoziemców Komendy Głównej SG, poprosił o rozbudowę – z dniem 21 października 2022 r. – zdolności kwaterunkowej strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców o profilu samotny mężczyzna, tj. Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Białymstoku, Przemyślu, Krośnie Odrzańskim oraz Lesznowoli, w formule zastosowania przepisów prawa określających powierzchnię pokoju dla cudzoziemców nie mniejszą niż 2 m na jednego cudzoziemca.

Pismem z dnia 14 marca 2023 r. Dyrektor Zarządu do Spraw Cudzoziemców Komendy Głównej SG poinformował Komendantów Oddziałów SG, że Komendant Główny SG zatwierdził zaktualizowany dokument planistyczny pn. „Plan dotyczący uruchamiania dodatkowych miejsc w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców w sytuacji kryzysowej”. W przedmiotowym dokumencie wskazano, że wystąpienie ryzyka w obszarze wydolności systemu detencji administracyjnej uległo zmianie

z poziomu wysokiego na poziom znaczący. Dyrektor Zarządu do Spraw Cudzoziemców Komendy Głównej SG poinformował, że z uwagi na regres zagrożenia dla zdolności kwaterunkowej strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców należy podjąć działania określone w fazie odbudowy systemu detencji, tj. stopniowe przywracanie systemu detencji do podstawowych ram funkcjonowania. Jednocześnie poinformował, że celem zapewnienia właściwego przebiegu procesu odbudowy tego systemu, dającego jednocześnie gwarancję utrzymania wysokiego poziomu bezpieczeństwa w zachodzących procesach migracyjnych poprzez wydolny system detencji administracyjnej do podstawowych ram funkcjonowania, w oparciu o który koordynowane będą działania w przedmiotowym zakresie.

(akta kontroli tom III str. 1-356)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Porządku dnia Ośrodka, dni i godziny konsultacji medycznych świadczonych dla cudzoziemców w 2022 i 2023 roku, nie dostosowano do zapisów umów na świadczenie usług medycznych i psychologicznych dla cudzoziemców umieszczonych w Ośrodku.

W obowiązującym od 1 czerwca 2022 r. Porządku dnia Ośrodka podano, że konsultacje medyczne dla cudzoziemców są przeprowadzane we wtorek w godz. 16.00 – 20.00, w środę w godz. 11.00 – 15.00 oraz piątek w godz. 16.00 – 20.00. Natomiast z umowy na świadczenie usług zdrowotnych zawartej 25 maja 2022 r. wynikało, iż konsultacje odbywały się we wtorek od godz. 11.00 do 15.00 oraz w piątek w godz. 10.00 – 15.00⁴⁷. Aneks z 25 listopada 2022 r.⁴⁸, strony zmieniły dzień przyjmowania pacjentów, tj. z wtorku na poniedziałek. Bez zmian pozostały natomiast godziny przeprowadzania badań.

Kolejną umowę na świadczenie usług zdrowotnych zawarto z lekarzem w dniu 28 maja 2023 r.⁴⁹. Według tej umowy lekarz przyjmował pacjentów w poniedziałek w godz. 11.00 – 15.00, w środę w godz. 15.00 – 17.00 oraz w piątek w godz. 9.00 – 13.00.

W Porządku dnia Ośrodka nie zaktualizowano również dni konsultacji psychologicznych. Według Porządku dnia konsultacje w Ośrodku odbywają się w czwartek, zaś od 10 października 2022 r. faktycznie się odbywają w środę w godz. od 10.30 do 15.30.

(akta kontroli tom I str. 267-354, 419-516)

Według szczegółowego zakresu obowiązków i uprawnień do zadań Naczelnika Wydziału – Kierownika Ośrodka należał m.in. nadzór nad realizacją uprawnień cudzoziemców oraz nadzór nad przestrzeganiem przez cudzoziemców porządku wewnętrznego, porządku dnia oraz obowiązków określonych w pouczeniu o przysługujących prawach i nałożonych obowiązkach oraz zasadach pobytu cudzoziemców umieszczonych w strzeżonym ośrodku.

(akta kontroli tom II str. 457-466)

Naczelnik Wydziału – Kierownik Ośrodka wyjaśnił, że godziny przyjęć lekarza i psychologa wynikały z podpisanych umów. W celu uniknięcia ww. sytuacji, kopię aktualnej umowy będzie otrzymywał do wiadomości Kierownik Ośrodka, celem zaktualizowania Porządku dnia.

(akta kontroli tom II str. 467- 470)

⁴⁷ Umowa nr 62/N/2022.

⁴⁸ Nr 115/N/2022.

⁴⁹ Nr 52/N/2023.

W toku kontroli, decyzją nr 110/23 z dnia 12 czerwca 2023 r. Komendant Oddziału SG zaktualizował Porządek dnia Ośrodka poprzez zmianę dni i godzin świadczenia usług medycznych i usług psychologicznych dla cudzoziemców.

W związku z tym, NIK odstąpił od formułowania wniosku pokontrolnego dotyczącego tej nieprawidłowości.

(akta kontroli tom II str.471-478)

2. Analiza losowo wybranych dokumentacji medycznych 10 cudzoziemców przebywających w Ośrodku i w Obiekcie w Wędrzynie wykazała, iż jednemu z nich⁵⁰, badanie lekarskie wykonano po 66 dniach od przyjęcia, co naruszało postanowienia art. 413 ustawy o cudzoziemcach oraz zasady pobytu określone w Porządku dnia Obiektu w Wędrzynie, w których podano, że cudzoziemca przyjętego do strzeżonego ośrodka, poddaje się niezwłocznemu badaniu lekarskiemu.

Cudzoziemca do Obiektu w Wędrzynie przyjęto 27 marca, a badanie lekarskie wykonano dopiero 1 czerwca 2022 r.

(akta kontroli tom II str. 355-516, 480-481)

Kierownik Służby Zdrowia Oddziału SG wyjaśniła, że ww. cudzoziemcy przed przyjęciem do Ośrodka byli przebadani w zewnętrznych podmiotach medycznych, w których wydano im stosowne zaświadczenia o stanie zdrowia i braku przeciwwskazań do umieszczenia w Ośrodku.

W przypadku cudzoziemca, któremu badanie wstępne wykonano po ponad dwóch miesiącach od przyjęcia *„prawdopodobnie zawiodła komunikacja między funkcjonariuszami Ośrodka, a personelem medycznym w przekazywaniu informacji o nowo przyjmowanych cudzoziemcach do pomieszczeń Ośrodka w Wędrzynie i konieczności wykonania wstępnych badań lekarskich”*. Mogło to wynikać z częstych zmian funkcjonariuszy (delegowanych z innych komórek jak i jednostek organizacyjnych SG), co mogło umknąć ich uwadze, że cudzoziemiec nie został jeszcze przebadany. W celu uniknięcia tego typu zdarzeń *„obecnie trwają prace dot. procedury postępowania w zakresie kolejności wykonania czynności prowadzących do niezwłocznego przeprowadzenia badania wstępnego cudzoziemcom”*.

(akta kontroli tom II str. 482)

Podczas kontroli, tj. 15 czerwca 2023 r. Komendant Oddziału SG zatwierdził Procedurę w zakresie kolejności wykonania czynności prowadzących do niezwłocznego przeprowadzenia badania wstępnego cudzoziemcom przyjmowanym do Ośrodka.

(akta kontroli tom II str. 483-484)

3. W kontroli stwierdzono, iż dokumentację medyczną cudzoziemców lekarze prowadzili w formie papierowej, ponieważ Oddział SG nie wywiązał się z zapisów § 3 umów na świadczenie usług zdrowotnych⁵¹ i nie zapewnił lekarzom dostępu do systemu Softmedica wykorzystywanego w całej Straży Granicznej do prowadzenia dokumentacji medycznej w formie elektronicznej.

(akta kontroli tom I str. 353-516, tom II str. 480-481)

Kierownik Służby Zdrowia Oddziału SG wyjaśniła, że system Softmedica wykorzystywany jest obecnie do prowadzenia dokumentacji medycznej z zakresu medycyny pracy oraz stomatologii. Jest sukcesywnie aktualizowany i modyfikowany, ale na dzień dzisiejszy brak jest modułu, który umożliwiłby prowadzenie dokumentacji medycznej w ramach podstawowej opieki zdrowotnej (poz) dla cudzoziemców przebywających w Ośrodku. Z chwilą uruchomienia stosownego modułu w systemie

---

⁵⁰ G.G.

⁵¹ Obowiązujących nadal od 22 grudnia 2021 r.

Softmedica, zapisy w umowie pozwolą na prowadzenie przez lekarzy poz dokumentacji medycznej w formie elektronicznej.

3. (akta kontroli tom II str. 485)

OCENA CZĄSTKOWA

Oddział SG zapewniał cudzoziemcom odpowiednie warunki oraz realizował zadania zgodnie z przyjętymi procedurami. Stwierdzone w kontroli nieprawidłowości nie skutkowały ograniczeniem praw cudzoziemców przebywających w Ośrodku.

Likwidacja Obiektu w Wędrzynie⁵², nie spowodowała przeludnienia w Ośrodku. Środki finansowe przeznaczone na działalność Ośrodka w latach 2022 i 2023 (do czasu kontroli) były wystarczające do potrzeb zaistniałych po wygaszeniu funkcjonowania Obiektu w Wędrzynie. Po wygaszeniu funkcjonowania Obiektu w Wędrzynie koszty utrzymania Ośrodka uległy zmniejszeniu na łączną kwotę 8.610.144,96 zł. Oddział SG dokonał rozliczenia i przekazania użytkowanego przez Straż Graniczną wojskowej infrastruktury i sprzętu zgodnie z warunkami określonymi w umowie użyczenia Nr 42/2021 r. z dnia 17 sierpnia 2021 r⁵³. W ocenie NIK Oddział SG zadbał o właściwe przejęcie będącego własnością Straży Granicznej sprzętu kwaterunkowego na terenie Obiektu w Wędrzynie. Ośrodek nie jest przygotowany pod względem organizacyjnym, kadrowym, lokalowym do przyjęcia większej liczby cudzoziemców w przypadku nastąpienia masowego ich napływu na teren Polski. W przypadku obniżenia powierzchni przypadającej na jednego cudzoziemca nie mniejszej niż 2 m kw. warunki Ośrodka pozwalają na umieszczenie w nim maksymalnie 80 cudzoziemców.

3. Realizacja przez Oddział SG wniosków pokontrolnych sformułowanych w wystąpieniu pokontrolnym po kontroli D/21/156 – Przygotowanie organów państwa na wypadek masowego napływu cudzoziemców do Polski.

Opis stanu faktycznego

3.1. Po kontroli „Przygotowanie organów państwa na wypadek masowego napływu cudzoziemców do Polski⁵⁴, NIK sformułowała cztery wnioski pokontrolne dotyczące:

1. Opracowania porządku dnia dla Obiektu w Wędrzynie dostosowanego do organizacji funkcjonowania obiektu dla jego poszczególnych bloków, w tym m.in. godzin, posiłków, godzin przyjmowania lekarza i psychologa, trybu przyjmowania wniosków oraz przyjmowania cudzoziemców przez kierownika strzeżonego ośrodka;
2. Uwzględnienia realizacji zadań w Obiekcie w Wędrzynie w systemie kontroli zarządczej Oddziału.
3. Opracowania procedury przeciwdziałającej rozprzestrzenianiu się wirusa SARS-CoV-2 dla cudzoziemców przebywających w Ośrodku i w Obiekcie w Wędrzynie.
4. Ujęcia w kolejnych zamówieniach, w opisie przedmiotu zamówienia, a następnie w umowach, wymaganie dla zatrudnionego psychologa opracowania diagnoz psychologicznych reakcji kryzysowych na zdarzenie traumatyczne w zakresie aktualnie pojawiających się symptomów post traumatycznych w oparciu o system klasyfikacji zaburzeń psychicznych, zgodny z klasyfikacją ICD-10 lub DSM-V.

(akta kontroli tom III str. 357-386)

⁵² Który przestał funkcjonować 17 sierpnia 2022 r.

⁵³ Łączna kwota wydatkowana przez oddział SG na przystosowanie Obiektu w Wędrzynie na potrzeby Ośrodka oraz na likwidację Obiektu w Wędrzynie wyniosła 1.033.669,19zł.

⁵⁴ D/21/506 – wystąpienie pokontrolne NIK z 7 marca 2022 r.

W odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne, Komendant Oddziału SG pismem z 21 czerwca 2023 r.⁵⁵ poinformował, że:

Ad. 1. Decyzją Nr 134/22 z dnia 1 czerwca 2022 r. zmienił „Porządek dnia w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Krośnie Odrzańskim” poprzez dodanie załącznika nr 2 określającego „Porządek dnia w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Krośnie Odrzańskim – pomieszczenia mieszkalne i administracyjno-gospodarcze w Wędrzynie”.

Ad.2. Przeprowadzenie aktualizacji Planu działalności Oddziału „nie jest zgodne z przepisami Zarządzenia nr 76 Komendanta Głównego SG z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie kontroli zarządczej Straży Granicznej”.

Zgodnie z § 4 pkt 3 ww. zarządzenia, propozycje celów przyjętych do realizacji, mierników i zadań powinny być przygotowane z uwzględnieniem celów przyjętych do realizacji w planie działalności Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji i w projekcie budżetu Straży Granicznej w układzie zadaniowym na rok następny”.

Mając jednak na względzie zmianę warunków funkcjonowania Oddziału SG i wystąpienie okoliczności mających wpływ na realizację celów ujętych w Planie działalności Oddziału SG, zostanie przeprowadzona identyfikacja i ocena ryzyka, a także będzie ustalone postępowanie z ryzykiem wraz z określeniem działań zaradczych poprzez zaktualizowanie dokumentu Analiza Ryzyka do Planu Działalności.

Komendant Oddziału SG wystąpił z wnioskiem do dyrektora Zarządu ds. Cudzoziemców Komendy Głównej SG o uwzględnienie Ośrodka wraz z tymczasowym Obiektem w Wędrzynie w nowej strukturze budżetu zadaniowego Straży Granicznej. Odpowiedzi z Komendy Głównej SG nie otrzymał, ponieważ w II połowie 2022 r. Obiekt w Wędrzynie wygaszono.

Zidentyfikował katalog ryzyka oraz zaktualizował analizę ryzyka dla nowo powstałego zadania pn. Zapewnienie detencji administracyjnej cudzoziemców.

Ad. 3. W Ośrodku i w Obiekcie w Wędrzynie wprowadzono procedurę zapobiegającą rozprzestrzeniania się wirusa poprzez obowiązek zakrywania ust i nosa przez cudzoziemców w budynkach, w których prowadzono działalność leczniczą. Wynikało to z wprowadzonych od 28 lutego 2023 r. zapisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 marca 2022 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu zagrożenia epidemicznego⁵⁶.

Rozporządzenie znosiło wprowadzone wcześniej restrykcje przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się wirusa SARS-CoV-2, z wyjątkiem obowiązku zakrywania ust i nosa w budynkach, w których prowadzona jest działalność lecznicza.

Ad.4 W opisie przedmiotu zamówień publicznych oraz w zapytaniach ofertowych ujmowano zapis dotyczący opracowania diagnoz psychologicznych reakcji kryzysowych na zdarzenia traumatyczne w zakresie aktualnie pojawiających się symptomów post traumatycznych w oparciu o system klasyfikacji zaburzeń psychicznych. Ujmowano go również w treści umów na świadczenie usług psychologiczne na rzecz cudzoziemców przebywających w Ośrodku.

W toku kontroli sprawdzono realizację wniosków pokontrolnych. Analiza wykazała, iż wnioski zostały przez Oddział SG właściwie zrealizowane mimo stwierdzonych nieprawidłowości w zakresie aktualizacji Porządku dnia Ośrodka.

(akta kontroli tom III str. 387-424)

---

⁵⁵ NO-NK.092.9.1.2021.

⁵⁶ Dz. U. poz. 679.

3.2. Według Komendanta Oddziału SG, wnioski pokontrolne sformułowane przez NIK „nie odnosiły się do funkcjonowania” Ośrodka w jego naturalnym formacie, a co za tym idzie nie można wykazać ich wpływu na jego funkcjonowanie.

Ośrodek realizował zadania „zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, jak również z regulacjami wewnętrznymi Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Komendy Głównej Straży Granicznej”, a w tymczasowo funkcjonującym Obiekcie w Wędrzynie (powstałym pod presją migracyjną na polsko-białoruskim odcinku granicy państwowej) podejmowano szereg działań na rzecz podnoszenia poziomu detencji administracyjnej.

(akta kontroli tom III str. 425-427)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK nie wnosi uwag do realizacji wniosków pokontrolnych przez Oddział SG.

IV. Wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski pokontrolne:

1. Przestrzeganie Procedury w zakresie kolejności wykonania czynności prowadzących do niezwłocznego badania wstępnego cudzoziemcom przyjmowanym do Ośrodka, którą Komendant Oddziału SG zatwierdził w dniu 15 czerwca 2023 r.
2. Podjęcie działań w celu umożliwienia lekarzom dostępu do systemu Softmedica w celu prowadzenia dokumentacji medycznej cudzoziemców w formie elektronicznej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 12 lipiec 2023 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie

Kontrolerzy

Dyrektor
Wiesław Motyka

Stefan Gados
doradca ekonomiczny

/-/

/-/

Cezary Paciura
gł. specjalista kontroli państwowej

/-/